Nr 4. Årg. 12. 1954.

GUSTAVSBERGAREN

UTGIVEN AV
DISKUSSIONSCIRKELN
FORUM
I GUSTAVSBERG

Herr Axel Björkman
Tallåsen 24
Gustavsberg

GUSTAVSBERGAREN

ÅRG. 12 SEPTEMBER 1954 Nr 4

Utgivningsort och adress:
Gustavsberg

Redaktionskommitté:
Gunnar Andersson, ansvarig utgivare
Gösta Dahlberg, redaktör
Harald Lindholm
Georg Lundgren
Axel Öhlund

Fotos: Hilding Ohlson.

Postgiro: 27 51 73

Prenumerationspris:
Helår: 4: —.
Till utlandet per helår 5: —.

E. Olofssons Boktryckeri AB
Stockholm 1954

INNEHÅLL:

	Sid.
De trofasta	2
Forum: Yrkesskadorna — hot mot vår levnadsstandard	3
Några ord om uppfostran	4
Hur främjar vi bäst musik och sång?	5
Från flydda tider	6
När jag började på fabriken	8
Saltstänk från Farstaviken	9
Det var en gång	10
Krönikan	12
Konsumspalten	15
En gammal mobiliseringssaga	16
Strålande upptakt till vår insamling	17
Från Pastorsämbetet	18
Valet 1954	18
Intervju med landstingsmannen	19
Fritt Forum	20
Orkesterföreningen	20
Blåsorkestern	21
Pontus och yxan	22
Vi gratulera	23

Höst, dikt, 2 — Beatelund, 7 — Värt att veta, 8 — Idrottsrutan, 11 — Skolnytt, 11 — Som sagt var, 15 — Red:s spalt, 19 — Soliga spalten, 21 — Fotoklubben, 21.

Omslagsbild: *Kräftfiske vid Ösby träsk.*

De trofasta

Vi människor är inte stöpta i alldeles samma form. Vi är ganska olika i många avseenden. Detta är helt naturligt, och det är säkerligen i stort sett ett lyckligt förhållande. Är det inte olikheterna som bidrar att ge färg och omväxling åt tillvaron? Våra olika kynnen och individualiteter kompletterar varann. Så förhåller det sig överallt, och inte minst inom våra skilda grupper och föreningar. Det har vi säkert haft många tillfällen att konstatera.

Inom allt samfundsliv — och vi kan då särskilt tänka på föreningslivet — behövs många olikartade krafter. Var och en kan tjäna det gemensamma efter arten av sin förmåga. Några har kanske särskild förmåga att genom sin smittande iver och entusiasm skapa intresse för verksamheten. Dessa har alltid ett stort verksamhetsfält. Andra är som klippta och skurna för vissa poster, som ordförande, sekreterare, kassör eller något annat uppdrag. Somliga gagnar saken genom att vara pålitliga och aktiva män och kvinnor i ledet. Vad de agitatoriska begåvningarna vinner genom sitt arbete, ser de andra till att organisationen får behålla och ha glädje av.

Men först och sist bygger varje sammanslutning och strävan på de djupa leden, på de tappra och trofasta krafter, som i medgång och motgång sluter sig samman och håller ut. Ur denna trofasta och pålitliga krets är det i allmänhet som de tjänande och styrande krafterna stiger fram.

Det är ett mycket gott och beundransvärt arbete som inom områden utförts och ständigt utföres av dessa trogna och trofasta krafter. Det har ofta haft sina stora svårigheter att bryta den i regel hårda marken. Utan god vilja, en stark tro på saken och ett trofast sinnelag skulle det inte gått.

All aktning för de lysande och fascinerande personligheterna. De kan betyda mycket, om de ställer sin begåvning i tjänst åt förnuftiga strävanden. Vad som avgör vårt värde för de bemödanden vi gjort till våra, är dock inte i första hand våra talanger utan långt mera vår ihärdighet och målmedvetenhet.

Inom en ekonomisk förening någonstans i Sverige fanns bland ett trettiotal medlemmar en blygsam och ordknapp man. Han kom med i styrelsen av den anledningen, att det var ont om personer som kunde eller ville åta sig sådana uppdrag. Det undrades nog en smula, hur vår man skulle gå iland med uppgifterna. Han gjorde det emellertid med glans. Han visade sig vara en ordningsman och organisatör av rang. Han var ärlig och trogen i stort och smått. Han inte bara motsvarade utan överträffade kamraternas förväntningar. Efter några år var föreningen solid och stark, och det var i hög grad just den mannens förtjänst.

Det här exemplet är visst inte något sällsynt undantagsfall. Vi har väl alla gjort ungefär samma iakttagelser och erfarenheter. Det finns dessbättre en hel del stilla, oegennyttiga och pålitliga krafter i de kretsar, där vi möts i arbete för samfällda uppgifter. Detta hindrar inte att ännu flera sådana skulle behövas ... Vi har säkert lite var tillfälle att göra en insats, bara vi har en smula arbetsvilja och uthållighet. Inte sant?

Det är ytterst de trofasta, varhelst de finns, som skänker en strävan, fasthet, styrka och framgång. Bäst hedra vi dem genom att följa deras föredöme, som bör kunna tjäna oss som föresyn och stimulans i vår dagliga gärning.

V. J.

HÖST

Sakta glider sommarn in
i sista skedet.
Gräset strimmas gult
och under trädet
lyser lövens matta
redan gul-grön-röd
varslande om höst — och död.

Blommorna har vissnat — allra mest,
bara astern dröjer ännu kvar i raden
står där likt en flammande protest
märkt av frostens bett i bladen.

Men höst är inte bara
nakna träd och blommors död,
höst är också glädje.
Höst är färgers spel
och frukters överflöd.
Höst är bärgad skörd — och bröd.

ALEX ERICSON-KINGS

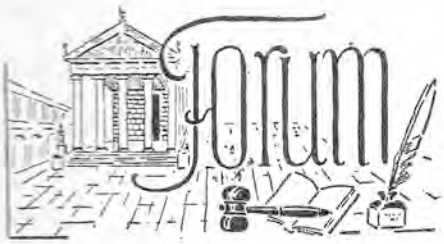

Yrkesskadorna – hot mot vår levnadsstandard

I höstens valkampanj har de politiska partierna pekat på vägar som leder till en högre levnadsstandard. Inga medel har skytts för att visa sin egen förträfflighet och den konkurrensen kanske är bra, bara den kan ske under samma betingelser och leder till positiva resultat...

Vi som är mitt uppe i en propagandakampanj för ett effektivare *arbetarskydd* på våra arbetsplatser hade nästan väntat på hjälp från de politiska partierna. Så vitt vi vet har arbetarskyddet lämnats helt utanför den politiska debatten. Kanske är det bäst så. Arbetarskyddet löses nog bäst av krafter vid sidan av de politiska partierna.

Varje år inträffar det c:a 300.000 yrkesskador. Av dessa blir omkring 3.000 invalider. Dessa kalla siffror gömmer på mycket lidande, förutom de ekonomiska förluster, som drabbar den enskilde och samhället i övrigt.

Efter varje skyddssammanträde frågar man sig alltid vad som kan göras för att undvika eller minska antalet olycksfall. Vid genomgång av fjolårets statistik över inträffade olycksfall vid Gustavbergs Fabriker visar det sig att 65 proc. av alla skador har en orsak i den skadades eget förvållande. För första halvåret 1954 har siffran stigit till 76 proc. Detta ger anledning till självrannsakan. Även om en del olycksfall kunnat överföras till annan rubrik visar dock utvecklingen vilken betydelse den mänskliga faktorn spelar när det gäller att förebygga olycksfall och ohälsa. Orsakerna till vissa olycksfall är svårförklarliga och kan bero på djupt liggande orsaker. Bara detta att vissa personer är mera disponerade för olycksfall säger en hel del.

Här har vi att göra med rent psykiska faktorer. Människor i depression eller som företer vissa psykiska defekter kan lättare drabbas av olycksfall än de människor som har en mera harmonisk läggning. En undersökning som nyligen gjordes i England visar även att personer med dåligt humör, sådana som jäktar eller känner olust och leda vid arbetet lättare blir utsatta för olycksfall. För dessa olycksfåglar hjälper det nog inte med propaganda och upplysning. Här blir det mera en fråga om rätt man på rätt plats. Det viktigaste är att placera dessa människor på lämpliga arbeten där risken för olycksfall är mindre framträdande.

Om således orsakerna till så många olycksfall kan hänföras till den skadade själv, möter oss här de verkliga problemen i skyddsarbetet. Det är en jämförelsevis enkel sak att på teknisk väg förebygga olycksfallen. Att med teknikens hjälp förändra människan ställer sig svårare. Men även om olyckskorparna kraxar omkring på våra arbetsplatser måste skyddsandan hållas levande hos såväl arbetsledning som skyddsombud.

Att efter företagen skyddsrond läsa ett protokoll där det står noterat "ingen anmärkning" kan vara ett bevis på goda förhållanden och effektivt bedrivet skyddsarbete. Det inger alltid en känsla av tillfredsställelse att notera vilka förbättringar som skett under de senaste åren. Men det kan även vara en varningssignal och ett tecken på att man slöat till. På våra arbetsplatser kan det aldrig bli fullkomligt. Det finns alltid förbättringar som kan göras i rent förebyggande syfte. Även med risk att möta obehag måste det vara skyddsombudens uppgift att inspektera och slå ned på förmenta felaktigheter. Titta på förrädiskt lerslam på golvet, trasiga backar, riskabla staplar av porslin eller glödheta kar, dålig sikt, farliga passager o. s. v. Det finns en mängd detaljer av de mest skiftande slag som i förebyggande syfte måste vidtagas.

De förebyggande åtgärderna måste även inriktas på att förhindra ohälsa i arbetet. Här möter oss på nytt de gamla arbetsuppgifterna angående goda ventilationsanordningar, utsugning av damm vid arbetsbord och maskiner. Ett gammalt önskemål som numera även håller på att förverkligas är de spolningsbara golven. Det är närmast denna treenighet som är det främsta vapnet i kampen mot Silikosen. Alla dessa åtgärder måste dock kompletteras med en god personlig hygien. Vikten av lämpliga arbetskläder kan aldrig nog överskattas. Ytterligare försök med s. k. "bankemaskiner" och tvättmöjligheter inom fabriksområdet bör fullföljas. I vårt arbete vill vi alla ha goda verktyg och vältrimmade maskiner, men hur är det egentligen ställt med våra arbetskläder? I de förebyggande åtgärderna mot ohälsa bör frågan om arbetskläderna och den personliga hygienen ytterligare aktualiseras.

Under år 1953 var 60 personer vid Gustavsbergs Fabriker sjukskrivna på grund av dåliga ryggar. Ryggskadorna håller på att bli en stor folksjukdom. Sjukdomstiden är i många fall långvarig. Även om den enskilde till en del skyddas ekonomiskt, förlorar produktionen många arbetsdagar. Trots att det inte statistiskt kan bevisas, har många ryggsjukdomar sin orsak i dålig fotvård och olämpliga skor. Det kan väl heller aldrig bevisas hur många olycksfall som är en följd av dåliga ryggar, ömma fötter och olämplig fotbeklädnad. Sambandet mellan skon, foten och ryggen är dock uppenbar. Kanske antalet olycksfall också kunde nedbringas genom en bättre fotvård. Till fackföreningen har även framförts önskemål att åtgärder borde vidtagas för att anställa fackutbildad person med uppgift att ombesörja fotbehandling. Vi låter härmed frågan gå vidare. Den är värd all uppmärksamhet.

Under år 1953 förlorades vid Gustavsbergs Fabriker 1.242 arbetsdagar på grund av olycksfall. Denna siffra är jämförelsevis låg, men det borde dock finnas förutsättningar att under 1954 uppnå ett bättre resultat. Genom att vi föregående år kunde nedbringa antalet olycksfall från 11.4 till 8 % utbetalades 1.000 kronor till fackföreningens hjälpkassa. Kan vi under innevarande år uppnå den magiska siffran 8 vinkar ännu en tusenlapp. Pengarna delas ut till arbetskamrater som drabbats av långvarig sjukdom. Det måste vara en angelägen uppgift att hjälpas åt i detta arbete...

I skyddsarbetet får man aldrig hemfalla åt någon ödestro att olycksfall måste inträffa. Med aktivitet och vaksamhet måste vi följa orsakssammanhanget till slut. Samarbetet får inte leda till att arbetsledningen överser med den arbetsdisciplin som är nödvändig för att den anställde skall iakttaga befintliga skyddsföreskrifter. Mot slarv, vårdslöshet och dumdristighet måste snabba och effektiva ingripanden ske. Ett olycksfall som har sin orsak i uppenbar vårdslöshet prövas i varje särskilt fall, och kan ibland leda till reducerad skadeersättning.

Även om det finns naturliga förutsättningar till samverkan på arbetarskyddets område kan det ibland vara välgörande med en orädd kritik. Det blir dock till sist på arbetsgivaren det

Några ord om uppfostran

— 2 —

Vi skall nu fortsätta vårt prat om uppfostran, men innan vi riktigt kommer in därpå skall vi ingå på ett teoretiskt resonemang.

Det nyfödda barnet har att börja med ingen individuell känsla. Med andra ord barnet avgränsar sig ej från sin omgivning utan är det först så småningom, som barnet börjar känna sig självständigt gent emot naturen. Det sker vad som kallas en klyvning mellan barnet och den omgivande världen. En sådan klyvning sker även i det inre, det själsliga, hos barnet, då det kommer under inflytande av fostraren. Å ena sidan ha vi barnets egen drift och å andra sidan den viljeriktning, som fostraren vill ge barnet. Mellan dessa två poler uppstår det inom barnet en spänning och det är denna spänning, som man ej skall förstora så att det leder till en splittring och strid de två polerna emellan. Låter man det gå till en överdriven spänning ökas straffbehovet eller ock kan man framkalla en stark skuldkänsla hos barnet, som kan hämma dess utveckling. Vi skall ock förstå att varje straff verkar djupare på barnet ju mer barnets kärlek till fostraren är aktiverad.

Kärnan i uppfostran ligger i det auktoritativa samförståndet mellan det barnsliga driftsjaget och barnets samvetsjag. Det vill säga det tillstånd, som fostraren har frammanat hos barnet. Fostraren skall se till, att det ej blir för hårda strider mellan dessa två jag, men vi måste ock förstå att barnets kulturella anpassning är omöjlig om inte en rad förbud modifierar dess förhållanden till yttervärlden. Varje människa måste lära sig undertrycka naturliga för omgivningen skadliga reaktioner. Vid våra handlingar måste vi låta förståndet mer råda än känslan.

Uppfostran skall börja redan i spädbarnsåldern alltså under första levnadsåret. Det viktigaste under denna tid är att vänja barnet vid regelbundenhet och ordning. Blir barnet vand vid att få sin regelbundna skötning både vad kroppslig och psykisk omvårdnad heter och får det en vana att vid kvällsdags bli lämnad ensam och tyst omkring sig, då vänjer sig barnet även att undertrycka och bli okänslig för en rad av obehag, som uppstå därigenom att en rad behov ej på en gång bli tillfredsställda.

Går man ifrån den regelbundna vården och ger efter för barnets skrik, går man och matar det allt efter läglighet, tar upp det och jollrar med det så fort det skriker eller sitter och sjunger det till sömns, ja då skapar man en tyrann, som får en vana att skrika till sig far och mor. Det blir en tyrann, som ständigt vill ha pass så fort behov därtill föreligger och som i sina föräldrar bara ser slavar, som är till för att hjälpa. Föräldrarna ha förlorat respekt och förmåga att fostra.

Vi understryker hur viktigt det är att grundlägga en regelbunden livsföring och ordning. Därmed uppnår man en fond av respekt inför barnet, som fostraren hela livet har nytta av.

Få månader efter födelsen börjar barnet känna igen olika tonfall och förstå innebörden av dem. Likaså börjar barnet förstå innebörden av minspelet hos vårdaren. Tonfall och minspel ha en mycket nära beröring med det själsliga, med känslostämningarna och tankarna inom en människa och här ha vi medel, som ha stort inflytande på barnets fostran, och är till förträfflig hjälp åt fostraren. Det är medel med vilka man kan väcka uppmuntran och förebråelser, medel med vilka man eggar och varnar, medel, som ger direkt kontakt med barnets tankevärld.

Här skall vi även framhålla att uttryck av ängslan är ej lämpligt. Barnet blir villrådigt, man stör dess tillit och frimodighet.

Vid omkring 9 månaders ålder uppfattar även barnet kortare tillsägelser och därmed ha vi ytterligare en kontakt med vårt barn.

Hur det nu än är, så skriker barnet av och till. Det gäller härvid att öva upp sig, så att man kan förstå innebörden av barnets skrik. Man skall kunna höra om skriket är en kallelse på hjälp eller om det endast är ett uttryck för missräkning eller dåligt lynne.

Lägger man sig till med den konsten, då vinner man en god gardering och ett stort intresse för barnets fostran. Det blir ett intresse, som kittlar självkänslan och säkerheten hos fostraren. Man springer ej fram och tar upp barnet så fort det börjar skrika. Man når det med medkänsla och förståelse genom tonfall och mimik. Givetvis skall man ej låta detta gå till överdrift. Det är lika oriktigt att låta barnet ligga för sig själv och att endast på regelbundna tider ta upp det och skyndsamt pyssla om det och gå ifrån det, som att städse skynda fram och jollra med det bara barnet visar tecken på missnöjdhet.

Redan vid några månaders ålder har barnet ett behov av att känna sig vara föremål för ett personligt intresse. Barn som få ligga ensamma hela dagarna, visserligen väl vårdade kroppsligt, men själsligt försummade bli efter i själsligt avseende. Man måste fylla detta behov av personligt intresse hos barnet. Detta bör också ske på ett regelbundet sätt. Nu är de så att även modern har behov av att ge denna vård av låt oss säga joller. Modern bör även tillfredsställa detta för sin egen del. Bäst sker detta joller efter varje gång man skött barnet. Man ägnar någon tid därtill, t. ex. vid brasan, vid radion eller en vacker sommardag ute i det fria. Tag gärna litet omväxlande miljö för dessa stunder. Därigenom uppövas barnets iakttagelseförmåga för bl. a. form och färg.

Ej sällan träffar man på mödrar, som alltför mycket sysselsätter sig med sina barn ja som rent av drillar dem. Barnet kan då bli överretat av intryck. De kunna bli oroliga och ibland få svårt att sova.

På ett förståndigt sätt skall man lära in vanor hos barnet. För den enskilde innebär ju inövandet av vanor en oerhörd kraftbesparing. Det behövs ej mycken eftertanke för att förstå vanornas betydelse. Allt ordnat samarbete, all tillit till andra och sig själv skulle ej kunna existera utan vanor. Inövandet av goda vanor är därför en av uppfostrans förnämsta uppgifter. Det sker genom övning. Man lär sig en sak genom att utföra

---

beror hur arbetarskyddet utformas, och hur fattade beslut förverkligas.

Den som haft förmånen att under de senaste 15 åren följa och deltaga i den lokala säkerhetstjänsten i Gustavsberg, måste ge företagsledningen ett varmt erkännande för allt vad som uträttats. Om man ser tillbaka på de gamla fallfärdiga ruckel som tidigare fick tjäna som arbetslokaler, framstår de nya lokalerna som segermonument över vunna framgångar. Det finns därför ingen anledning att hemfalla åt någon hurra-vad-vi-är-bra-mentalitet. Fortfarande finns det mycket som kan förbättras. Nu och i framtiden måste vi därför ärligt samverka för att minska antalet olycksfall och motverka ohälsa på våra arbetsplatser. Sker detta med framgång leder det även till en högre levnadsstandard.

Axel Öhlund.

Hur främjar vi bäst musik och sång?

Gustavsbergarens mångsidige och energiske redaktör tillställde mig i somras ett brev med begäran, att jag skulle skriva något för tidningen, som rörde sig kring denna fråga. Om jag nu sent omsider försöker tillmötesgå min vän Gösta med några rader, så sker det givetvis utan löfte att kunna ge något uttömmande svar på frågan.

Vårt liv regleras ju av våra behov. Därför borde man kanske först fråga sig, om man har behov av att musicera i en tid, då musik på mekanisk väg öses ut över oss varje stund och av varje slag. Därom kunde skrivas volymer. Men här finns ej plats för långa utläggningar. Låt oss nöja oss med en jämförelse. Kunde man inte lika gärna fråga sig, om den arbetande ungdomen, som ändå måste bruka sina kroppskrafter så mycket, behöver någon idrott, om husmödrarna längre behöver laga mat, då snart sagt allting finnes att köpa färdiglagat, om man behöver lära sig att bruka sina händer till slöjd och annat, då fabrikerna gör möblerna både bra och relativt billigt. Vi reagerar mot sådana slutsatser. Just på grund av nutidens mekanisering söker man medvetet uppliva handaslöjder och därmed förmågan att skapa ett personligt hem och ökad trivsel omkring sig. Skulle denna skaparlust ta slut och skulle vi komma därhän, att vi även musikaliskt skulle komma att nöja oss med att leva av mekanisk musik, vore det väl ej mycket kvar av vår andliga livaktighet. Det har fastslagits av musiksociologer och andra, att musiklyssnande visserligen har en stor betydelse för vår musikaliska och harmoniska utveckling men att det ändå är den egna musikverksamheten hur enkel den än kan vara, som är av största betydelse.

Men jag kan inte spela, invänder man. Hur skall jag då kunna ta del av musiken aktivt? Så glömmer man alltför lätt, att var och en av oss har i födelsedagsgåva fått med sig hit det finaste av alla musikinstrument, som låter höra sig genom sångrösten. Ja, men så skall man ju lära sig att bruka rösten också, fortsätter man. Hur skall det gå till? Skall man "utbilda" den för någon dyr sånglärare kanske? Ja, om man vill bli solist på allvar och sjunga för andra är det nog nödvändigt. Redaktören frågar visserligen, hur vi bäst främjar sång och musik, men om jag inte misstar mig, så vill han ha svar på frågan, hur sången och musiken bäst skall kunna tjäna oss. Det andra får vi överlämna åt vederbörande institutioner. Vad vi framför allt väntar av musiken i egenskap av vacker vardagsvara för att använda ett känt uttryck är väl att öka hemtrevnaden, närma människor till varandra och ge oss tillfälle att ge luft åt känslor, som vi sakna uttryck för på annat sätt. För att ge ett spontant uttryck för känslor av glädje eller vemod är det dess bättre ej nödvändigt med omfattande övningar och exerciser. Känslan hjälper rösten på rätt spår. Vi vet ju, att varav hjärtat är fullt, därav talar — sjunger — munnen.

Centraleuropas folk hade något, som verkligen drev dem tillsammans att sjunga. Det var då den unisona sångrörelsen vaknade, en rörelse, som sedan spridde sig till våra trakter. Vi har sökt att apa efter, men vi har ej utstått krigens lidanden på samma sätt som dessa och därför har den inre kraften ej varit densamma. För oss blev det mera kabaret, ett lustspel, som levde för stunden med reklamens hjälp. Det betyder givetvis ej, att vi måste ha krig för att kunna sjunga. Det betyder, att det måste finnas allvar och djup i oss för att ha lust med en sådan sak.

Den gemensamma sången, det allmänna musicerandet, som ej har förtjänsten som ändamål, kan endast leva genom att drivas av ett inre behov, behovet att ge uttryck åt sina egna känslor, behovet av samvaro och gemenskap med andra, behovet att stärka och utveckla de musikaliska anlagen, behovet av avkoppling och känsla av trevnad och harmoni i den egna kretsen eller det egna hemmet. Där är det ju till syvende och sist allt sammanlöper. Försvinner hemlivet, förtvinar också det egna musicerandet trots all musikalisk konstandning. Blir enda motivet utommusikaliska ting såsom uppvisningar, resor m.m. saknas det verkliga innehållet och därmed det verkliga värdet. Det är ej blott musiken utan vars och ens uppskattning av musiken, som avgör, hur vi kommer att syssla med den.

I våra dagar göres mer än någonsin för att musiken skall kunna göra en verklig insats i vår bildningssträvan. Hur denna strävan kommer att utfalla beror av vars och ens ställning till sådant, som musiken skall bära fram i toner: offersinne, brodersinne, strävan efter skönhet inom och utom oss.

Hjalmar Torell.

---

den. Ju bättre man kan utföra en sak dess bättre känner man sig, man trivs med sig. Vid inlärandet av vanor spelar uppmuntran större roll än moralpredikningar.

Ett barn kan även råka lära in dåliga vanor. Ett förhållande, som man måste motverka. I barnets ovana söker man då skjuta in ett moment av olust eller om barnet är större söker man trolla fram en s. k. motvana d. v. s. ett intresse som verkar avledande och som tittar fram då ovanan sätter igång.

Ej sällan kan mor eller far omedvetet skapa fram en vana hos barnet att misstro sig själv. Hur ofta hör man ej hur det sägs till ett barn: "det där kan du ej" eller "det där får du ej". Upprepas detta åter och åter, kan man få en betingad reflex hos barnet att misstro sig själv. Man skall sätta in något positivt i stället och lära barnet att uppleva seger över svårigheter och att så småningom även umgås med även ej helt ofarliga saker. Barnet kommer då att känna en personlig säkerhet. Med de avskräckande momenten, som man vill sätta in vid uppfostran skall man ej väcka fruktan eller hat. Fruktan och hat förstör just den effekt man vill nå fram till. Fruktan och hat hämmar barnet och spärrar barnets utveckling och väcker trotset.

Ja nu har vi nog förirrat oss en bit från spädbarnsåldern och vi återgår med några ord till att man i spädbarnsåldern skall vänja barnet vid att hålla sig rent. Med den konsten skall man börja då barnet är c:a 6 månader. Ett barn bör kunna hålla sig rent under andra året. Man börjar hålla fram barnet på bestämda tider i samband med en eller annan skötning och så småningom vid var skötning. När det lyckas för barnet uppmuntrar man den lille. Förlora ej tålamodet. Akta er för att driva fram alltför snabba resultat. Hota ej barnet med smäll om det ej gör något i pottan med detsamma. Med alltför snabba metoder till renlighet kan man kanske framkalla trots, egensinne, pedanteri ja till och med snålhet.

Därmed på återseende vad lekåldern beträffar.

John Bellander.

FRÅN FLYDDA TIDER

3. Gustavsberg

Efter de båda föregående artiklarna om stenåldersboplatsen vid Återvall och gravbacken vid Säby vänder vi oss nu mot trakterna kring Farstaviken för att leta efter spår av forntidens människor.

Hur länge har då bosättning varit möjlig här? Liksom i alla svenska kustbygder har även i Stockholms skärgård strandlinjerna under årtusendenas lopp förskjutits genom den postglaciala landhöjningen. Då stenåldersfolket på Återvallsboplatsen satt på huk och ornerade sina lerkärl bjöd trakten kring Farstaviken en liknande anblick som ytterskärgården i våra dagar. Vid denna tid, för ca 4000 år sedan, låg mälartrakterna och skärgården gott och väl 25 m lägre än nu. Orminge-Farstalanden bestod av några kilometerlånga öar, medan Farstaviken—Ösby var ett brett sund, strött med ett dussin kobbar och skär. Några av dessa låga, isslipade kobbar känner vi i dag igen som Kvarnberget, Bonneberget, Höjden, "Grindstuberget", Munkmoraberget. Dessa oskyddade öar var knappast lämpade för bosättning.

Halvtannat årtusende senare, vid bronsålderns slut, har bilden förändrats. Fortfarande finns breda, farbara leder mellan Baggensfjärden och Torsbyfjärden tvärs över Gustavsberg och mellan Baggen och Grisslingefjärden över Lämshaga men "Gustavsbergssundet" har krympt ihop, Kvarnberget har lyfts ännu tio meter över vågorna, berget öster om Ekvallen utgör den yttersta utlöparen av en halvö på Farstalandet, "Grindstuberget", bildar mynningsö mitt i en vik, som skär in i Ormingelandet halvvägs upp till Koviks träsk, och Bonneberget och Höjden har förenats till en bred halvö, i väster begränsad av en kort vik upp mot Östra Ekedal.

Från denna tid *kan* skålgroparna i en berghäll omedelbart nordväst om Ekedalsskolan (Gröna skolan) vara. De ligger där väl samlade, dessa ca 30 små offergropar av några centimeters vidd, inknackade i hårda berget, några förenade med rännor. Oftast får de heta älvkvarnar, och i vissa trakter har man in i sen tid offrat i sådana gropar till älvorna för att bli av med sjukdomar. Gropen smordes därvid med en fläsksvål under besvärjelser, och så la man en slant, en knappnål eller en liten docka i den. Detta måste vara en urgammal offersed (även om föremålen givetvis växlat). Att den levt kvar så länge vittnar på sitt sätt om hur gamla hedniska bruk har överlevt kristendomen och faktiskt än i dag ingår som riter i våra handlingar. När ett par gustavsbergare i fjol tog sej för att rensa några av istidens jättegrytor på sydsidan av Ösby träsk fann de mynt i de flesta av dem. Den mexikanska fruktbarhetsgudinnan på Liljevalchs häromåret fick motta mynt och tomater i sin stengrop till mage, där århundraden tidigare blod av människor runnit ner för att betvinga eller beveka gudomen. När den norske kustbonden skall vända sin roddbåt faller det honom lika lite nu som för ett par tusen år sedan in att vända den "motsols"!

Men tillbaka till Gustavsberg! I forntidens slutskede, alltså för ca 1000 år sedan, har landhöjningen fortskridit så långt, att större stycken odlingsbar jord kommit i dagen; i Farstaviken var "Täcka udden" fortfarande en holme, Betsede var helt kringflutet och Ösby träsk var både längre och bredare; f. ö. borde en 1900-talets gustavsbergare gott kunnat känna igen sej här på 1000-talet. Dalbottnarna har torrlagts och bjuder fastlandets kustbönder goda möjligheter till bosättning. Geografin har sagt sitt ord om de topografiska betingelserna och gränsen bakåt i tiden för uppkomsten av skärgårdens kultur.

Vi måste nu vända oss till arkeologin: vilka fasta fornlämningar och lösa fornfynd har man påträffat i Gustavsberg, och vad kan de berätta? Skålgroparna är redan nämnda. De lösa fynden är lätt räknade. Stenyxor med skafthål har påträffats vid Skevik, Tjustvik och Charlottendal. Två av dem förvaras på riksantikvarieämbetet. Enligt Montelius' kronologi tillhör sådana "simpla skafthålsyxor" av grönsten stenålderns slutperiod, hällkisttiden (omkr. 2000 år f. Kr.). Vidare hittade man 1922 en malsten vid ålderdomshemmet. Inom socknen är även en del av en tunnackig flintyxa (döstiden, 3000—2500 f. Kr.) och en fragmentarisk flintdolk funna. Denna tunnackiga yxa är väl det hittills äldsta vittnesbördet om mänsklig verksamhet i våra trakter. Den skulle kanske kunna berätta om goda dagar på Farstalandet för 5000 år sedan, om dagar då folket sådde vete, korn och kanske

Fornborgen vid Grisslingsfjärden.

Skafthålsyxor.

hirs i fetmyllan efter den svedjade lövskogen, om tider då man tack vare ett mildare klimat än nutidens kunde plocka vildvuxna vindruvor i hult och hagar! Och de simpla skafthålsyxornas historia? Har de tillhört några av de välbärgade sörmlandsbönder som av det nu svalare och fuktigare klimatet (övergången stenålder—bronsålder) tvingats från sina odlingar ut i skärgården för att där söka sin bärgning? Har sådana yxor enligt L. von Posts teori använts till lövtäkt på lermarker (senare tiders åkerjordar) som landhöjningen nu blottat? Eller var det ett par "ingarö-bor" från Återvallsboplatsen som för 4000 år sedan gjorde en båtfärd till Charlottendal och där tappade sin yxa?

Nej, vill vi ha en säkrare bild av forntidsmänniskornas bosättning och leverne inom Gustavsberg får vi söka oss till de fasta fornlämningarna. Men här är ännu mycket ogjort. Förteckningar och inventeringar, utförda av riksantikvarieämbetet, berättar bl. a. följande.

På kullen innanför Kattholmen finns en gravbacke med ett 30-tal gravar. 45 meter norr om ålderdomshemmet fanns 6 demolerade stensättningar (gravar), vilka kartlagts och borttagits. Platsen är numera bebyggd med hyreshus. Vid Ösby gård ligger på fyra ställen sammanlagt ungefär 35 forngravar. 600 meter västnordväst om Skeviks gård påträffas ett gravfält med bortåt åtta fornlämningar på flack åkerholme.

Många av dessa gravar, som sannolikt alla härrör från århundradena närmast efter Kristi födelse fram mot forntidens slut, är föga framträdande och delvis förstörda. Av särskilt intresse är grupperna söder om Kattholmen och vid Ösby gård. De torde markera lägen av forntidsbyar. En tidsbestämning av t. ex. den förra gravgruppen vore alltså detsamma som att fastställa den tid, *före vilken* den äldsta Farsta by har grundlagts. (Ortnamnsforskarna anser f. ö. att själva namnet Farsta liksom alla på t. ex. -sta, -inge, och -by tillhör ett tidigare skede än exempelvis de på -boda, -torp, -säter.) Den enda närmare undersökning av fornlämningar som gjorts inom Gustavsbergs samhälle gällde också gravfältet vid Farsta.

Sommaren 1941 kartlades genom Stockholms Stadsmuseums försorg gravbacken vid Farsta. 29 gravar inritades. De var koncentrerade i tre grupper. Man fann olika gravtyper: kullar, runda och rektangulära stensättningar, en treudd och en husgrund. Fem av gravarna utgrävdes, däribland den rektangulära "husgrunden". Fynden, som låg på ringa djup, bestod av några kistspikar av järn, 14 järnnitar, 4 glasflusspärlor, ett skadat lerkärl, brända ben och kolstycken. Den rektangulära stensättningen dolde i sin norra del en "härd" av stenar, och bredvid fanns en kolgrop. Detta ansågs anmärkningsvärt för gravar från denna tid (vikingatid). Härden och rektangelformen pekar på att gravläggaren velat planera graven som ett hus.

I två av dessa brandgravar saknades emellertid kolgrop och tydligt brandlager. Vid undersökning av den allra största kullen (ner mot virkesupplaget) fann man avsevärda mängder små brända benstycken, kol och skörbrända stenar. Man tolkade därför kullen som gravbackens bålplats.

I samband med utgrävningarna tog man även fosfatprov på åkern söder om fältet. (Fosfathalten är nämligen en god indikator på spår av gammal bebyggelse. Hög fosfathalt bildas genom den anhopning av avfall som äger rum inom varje samhälle. Ju mer fosforsyra, desto äldre bebyggelse.) Man fann här höga fosfatgrader (90, 100, 116). Detta ledde till antagandet att man funnit platsen för det äldsta Farsta. På gravbacken begravde dessa forntidens farstabor sina döda, och de fortsatte troligen därmed ända fram till kristen tid.

I riksantikvarieämbetets handlingar, mappen Gustavsberg, finns också ett och annat om "fornminnen", som vid närmare undersökning visat sej ej hålla måttet. Dit hör bl. a. "vikingagraven" på Ekedalsskolans gård och "runristningarna" på Fårholmen, och listan kunde fortsättas. Men det är en annan historia...

Till sist ett par ord om ett fornminne, som egentligen faller utanför ramen för den här artikeln men får komma med, därför att det kanske kan vara ett lämpligt utflyktsmål. Ca 1100 m ONO om Lämshaga, en kvarts timmes väg från Gustavsberg, ligger en fornborg högt uppe på ett bergsparti, som stupar brant på tre sidor mot Grisslingsfjärden. Bakom den numera delvis raserade ringmuren av kullerstenar åt landsidan har kanske Lämshagadalens befolkning under järnålderns ofredstider tagit sin tillflykt med boskap och löst gods. — Vik en söndagseftermiddag!

Källor: Riksantikvarieämbetets handlingar, Hedenstierna: Stockholms skärgård, STF:s årsskrift 1946.

K. O. G. L. B.

Beatelund

Vid Kolström ligger det gamla säteriet Beatelund. Våra medarbetare hade nyligen tillfälle att göra visit vid den förnämliga gården och vi hoppas på några glimtar i ett kommande nummer.

Det torde vara konungens rådsherre Claes Rålamb som bebyggde de sammanslagna gårdarna och gav namnet Beatelund. Vid ryssarnas härjningar 1719 brändes också Beatelund. Det återuppbyggdes till nuvarande skick 1726 av riksrådet Olof Cederström. Hans son gjorde gården till fideikomiss, vilket upphörde efter sex släktled 1917, då gården såldes till bankdirektör Carl Frisk och därefter till Carl Reuterskiöld. Den äges nu av ingenjör Sten Westerberg. Parkanläggningen är underbart tjusig och berömd med den stora parterren, omgiven av 8 m. höga häckar, fontänen, näckrosdammen och alléerna.

När jag började på fabriken

— 3 —

Redaktören har bett mig att berätta något om då jag började på fabriken, men jag måste säga att det är ju så länge sedan att det har jag nästan glömt bort. Men det var väl för mig som för alla andra på den tiden att "därtill var jag nödd och tvungen". Det fanns då inga andra möjligheter eller ens tankar på att göra något annat än att arbeta på fabriken. Vi var sju syskon hemma och det gällde att så fort skolan var slut komma ner i fabriken.

Ja skolan ja, jag kan tala om att magister Lagerström var den som hårt men rättvist slog in de elementära ämnena i mig. Kristendomsundervisning och psalmverser var de vanligaste ämnena, men ett av mina bästa betyg, stora A, fick jag i trädgårdsskötsel, där min enda uppgift var att hålla i en syrenplanta som planterades i Lagerströms berså. Lagerström var ju känd för att vara hårdhudad och det var han inte bara mot eleverna. En gång hade en katt orenat på vinden och den doppade han i hett vatten och sedan fick vi pojkar kasta snöboll på den, det var ju skojigt för oss, men kanske inte så roligt för katten.

Den 1 juni 1898 började jag hos Ernfrid Hedblom som springpojke. Han var en snäll och rättvis man som jag såg upp till. Arbetstiden var från klockan sex på morgonen till 18.30 på kvällen och dagpenningen var hela femtio öre. Efter arbetstidens slut skulle vi sopa verkstäderna och då åtog man sig gärna någon annan formares plats som extra arbete för att dryga ut förtjänsten.

Bland många underliga original som fanns på den tiden minns jag särskilt en gipskokare, gamle båtsman Palm. Det var en karl med idéer som ofta var djupsinniga och han hade sin speciella syn på många frågor. Bland annat minns jag att han sade: "vad man vet mer än en oxe det lider man av". En tröst hade han också det var att "det gör ingenting att jag är skyldig i bolagsboden bara alla andra är skyldiga lika mycket".

Jag arbetade i tre år som springpojke hos Hedblom, sedan kom jag upp på Herrverkstaden och började med att gjuta sparbössor och porslinsägg. Herrverkstaden skulle som framgår av namnet vara en fin verkstad, här gjordes också de svåraste pjäserna. På invalidverkstaden som låg planet ovanför göt man de mer enkla sakerna. Så småningom fick jag tillverka pedistaler, blomsterbord och järnvägstrattar. Jag kan nämna att vattenklosetter som nu är en stor artikel på Gustavsberg började tillverkas redan de första åren av 1900-talet. Det var jag och Gustav Andersson som av en engelsman fick lära oss den konsten. Vi fick då en lön av tre kronor pr dag, men som vi hade tjänat något mer på ackord förut begärde vi av ing. Odelberg att få påökt. Men det tordes han inte för brukspatron, i stället lovade han att vi skulle få skriva fyrtio arbetsdagar i månaden.

En episod som jag minns från den tiden kan jag berätta. Det låg en slagghög och en hög med bortsorterat porslin utanför nya verkstaden. En dag skulle en man köra bort porslinshögen, då hittade han en fin kruka som endast var obetydligt skadad, han såg sig omkring och så tog han och grävde ner den i slagghögen för att senare kunna ta vara på den. Vi grabbar gick ner och grävde fram den och när han kom igen för nästa lass stod krukan åter högst uppe på porslinshögen. Han såg sig omkring och grävde ner den för andra gången. Vid nästa lass stod krukan åter på toppen, då grävde han ner den för tredje gången. Vi grävde då upp den och jag minns att Wallius skrev en lapp med följande text: "Andersson Andersson vet vad du gör, gud ser dig och fan tar dig." Den lade vi i krukan och så grävde vi ner den igen. På kvällen när Andersson skulle köra bort med sista lasset grävde han fram krukan, fick se lappen, läste den — och slängde krukan i väggen. Till historien hör att Andersson var medlem av en religiös församling.

Ja nu har åren gått och det är femtiosex år sedan jag gjorde mina första lärospån på fabriken. Alla dagar har inte varit en dans på rosor, det har varit både tråkiga stunder och glädjeämnen under dessa år. Särskilt tiden efter 1919 och under tjugotalet var inte lätt för en arbetsledare. Den nya tiden bröt in och den liksom allt nytt hade sin födslovånda och att då stå mellan två parter var inte alltid så lätt. Nu har jag ciceronjobbet och så skriver jag de elektriska mätarna i samhället och känner mig rätt nöjd med det. Och många säger: du har det bra du, men då säger jag som Carl Larsson: Missunna mig ej att sitta i solen, jag satt så länge i skuggan och snart är det natt.

Oscar Wadström.

Värt att veta

om Gustavsbergs produkter

1. Fajans

Poröst lergods överdraget med ogenomskinlig vit tennglasyr och i allmänhet rikt dekorerat, det låter inte särskilt fantasieggande. Men föremålen som tillverkats av detta material har glatt människorna med sin skönhet ända sedan kulturernas begynnelse, och kring dess namn, fajans, är det atmosfär och övertoner.

Varifrån kommer fajansen? Ordet är lätt att spåra. Det är härlett ur namnet på den lilla italienska staden Faënza, som är en av fajansens europeiska stamorter. Men dit kom den inte förrän på 1200-talet. I Faënza sa man på den tiden inte fajans utan "majolika", vilket i sin tur är en härledning ur Majorca, namnet på den ö från vilken fajansen kom till Italien. Till Majorca kom konsten att göra fajans från Spanien, dit den förts av de invaderande morerna.

Från den iberiska halvön kan vi följa fajansens vandringar ytterligare ett stycke tillbaka, ett mycket långt stycke, och spåren utplånas inte förrän år 3300 före Kristus. Så gammal är världens äldsta fajansskärva, och den har man hittat i en egyptisk kungagrav.

I vårt land hade fajansen sin blomstringstid på 1700-talet men var under 1800-talet och 1900-talets första decennier en nästan glömd konstart. Det dröjde ända till för ungefär 25 år sen, innan fajansen åter kom på modet. Nu har den dock definitivt slagit igenom. Till detta har kanske Stig Lindberg och Gustavsberg, som gjorde det möjligt för honom att i stor skala lansera detta nya gamla material, största förtjänsten.

Vi ska inte tala om vädret.

Inte om det under semestern, inte om sommarvädret överhuvudtaget. Vi behöver inte ens låtsas som om det regnar, vi skall tiga ihjäl det, det är vad vi ska. Ett kan vi dock vara överens om. Nästa år reser vi till Nissafors i Småland. Dit reste nämligen redaktören för denna tidning, och si ett nummer av Gustavsbergaren dunsade strax efter hans hemkomst ned i våra brevlådor och inte nog med det, dagen därefter satte han brevledes igång sina hårt hållna medarbetare för ett nytt nummer. Tydligen kan man där tillägna sig ett koncentrat av den samlade småländska energin. Så nu sitter man här och spelar upp sin pekfingervals, medan blöjtvätten puttrar hemtrevligt i grytan och Glytten snusar i klädkorgen. Vägen till framgång är förmågan att driva de rätta medarbetarna till övermänskliga resultat, det har jag läst någonannanstans. Nissafors var namnet. Påminn mig om det fram i juni, det skulle vara så trevligt att få sätta igång någon, Red. t. ex. för en gångs skull.

För en del år sedan

lyckades jag faktiskt att sätta igång en ung Adonis från målarsalen. Han har flyttat härifrån vid det här laget. Jag hade en dag klätt upp mig för att efter lunch resa in till stan. Efter mig på fabriksgatan hördes allt hastigare steg. Nå det var ju i och för sig inte så märkvärdigt, vem känner inte till matköerna på värdshuset, men dessa lät på något sätt så förväntansfulla. Jaha, och så dök den framåtsträvande personen då upp vid min sida, kastade ett getöga på mig och utbrast med röst och ansikte bräddfullt av besvikelse, Jisses var det bara du! Det är sådant som ger oss kvinnor komplex mina herrar, vi som ligger åt det hållet.

Det har stundat till val

som det så vackert heter. I samband med det vill jag härmed högtidligt ta tillbaka, mitt vallöfte från i vintras, det där då jag lovade att anlägga speadwaybana runt Kommunalhuset. Skönanden i mig skulle aldrig kunna begå så nesligt våld mot samhällets snyggaste, på rekordtid anlagda gräsmatta. För all del, därmed intet ont sagt om våra i nedre Hästhagen. En så blommande fägring har sällan skådats som denna i högsommartid. Det var bara det, att oräknade generationers bondeblod ropade i mig efter att få släppa en ko i bet på vitklövern. Men balkongen är för liten för en renrasig mjölkkossa och ingen vill bry sig om att jag drömmer om en liten stuga med täppa till, där min jordglade bättre hälft kunde dra upp såväl potatis som bonnpion och jungfrulin. Kära snälla människor med bestämmande funktioner i Gustavsberg, bygg om möjligt mera småstugor och arbetskraften, tro mig, skulle bli mindre rörlig, det är svårt att lämna en stuga man växt samman med, men vem skänker sitt hjärta åt en lägenhet i ett hyreshus?

Ett spännande liv

detta att vara förälder. Man vet egentligen inte vad man gett sig in på. Man lever farligt. Allt kan hända, ingenting med säkerhet kan förutsägas. En vacker dag står man kanske inför tvånget att betala ut skadestånd för en förseelse som syndaren anser naturlig och vi, i vår efterblivna oskuld, betraktar med fasa. Vilket förakt för materiella värden. Ja, jag har alltså läst om rektorn i Gubbängen som måste förbereda föräldrarna på deras skadeståndsskyldighet för framtida skadegörelse på den nya skolan, efter att eleverna förstört för sextontusen i en hyrd lokal. Hur avspända skall inte dom små söta änglabarnen vara hemma, som avreagerat sig så rejält i skolan. Ackja, där ser man, aldrig fick vi slå sönder svarta tavlan eller rycka dörrarna av skåpen och därför är vi som vi är. Men vi får betala våra ungars nöjen i den vägen. Alltid något. —

Vi pallade.

I mörka höstkvällar smög vi på dagg och spindelväv, genom taggiga snår för spänningens skull, till grannens svanhalspäron och riste försiktigt ned ett mindre antal, med återhållen andedräkt och skräckblandad förtjusning. Åt upp bytet vid övergångsstället vid bäcken, med vattnets blänkande hemlighetsfullhet inunder och stjärnornas flämtande ljus över oss, och trivdes ganska gott med det delade dåliga samvetet. Så buskablyga är inte våra ungar, när dom pallar. Jag har nöjet att studera deras beteendemönster varje dag i fullt dagsljus. De drar som ett lemmeltåg upp till Tallåsens äppelträd och kommer med frejdigt mod tillbaka välförsedda och generöst utdelande till dom efterblivna stackare som i detta fall ännu lyder sina gamla, förstockade föräldrar. Man kan följa deras spår tillbaka över halvätna äpplen och gröna kart ända fram till kunskapens träd hos Andersson, som Pettersson och Lundström. Vårt sätt var nu inte mera moraliskt, bara mera spännande.

Det är kanske på tiden

att vi gör klart för våra unga pallare, att denna självtagna frihet att skörda frukterna av vår grannes möda inte längre betraktas som en sport, utan liksom billån och andra omtyckta nöjen som något annat och vida allvarligare. Det är det jag säger. Friheten är förfärligt beskuren i det moderna samhället. Synd, jag som har sett mina älsklingsäpplen i Villagatan, för att nu inte tala om det ljuvliga plommonträdet i Höjdgatan, som måste stödjas av många stöttor för att rå med sin läckra börda.

Det första barnet

lämnar varje morgon mitt hus för att söka andra auktoriteter inom skolans väggar. Första dagen var det nog litet blekt och sammanbitet, men redan dagen därpå ramlade gossarna in och berättade med jubel i rösten, att det var så roligt, å kul, å skapligt att gå i skolan, å fröken hade samma klänning som i går. Minnet av den första skoldagen är ett minne med fasta konturer. Vi var lika bleka och sammanbitna när vi började, det var bara lille Kalle som grät. Kanske kände han med barnets klara instinkt att detta inte skulle passa honom. Han blev mycket riktigt sämst i klassen med allt vad det då betydde av förödmjukelse och handgripligheter. Stackars Kalle, han grät många tårar över obegripliga katekesläxor och mer eller mindre sköna psalmverser. Nu är han den framgångsrikaste av oss alla. Seglar med stora fartyg på de sju haven och med en glänsande sjökaptensexamen som barlast.

Så misströsta

inte du lille kvarsittare eller hjälpklasselev. Din senare utveckling kan ingen förutse och samhället dukar inte alltid för skolljusen. Skulle du mot förmodan inte heller senare motsvara dina föräldrars ambitioner, så trösta dig, det är statistiskt bevisat att du har större möjlighet att bli en lyckligare människa än de med de välmöblerade hjärnkontoren och det är till syvende och sist det enda riktigt viktiga.

Edla Sofia.

Det var en gång

Det är en härlig söndag i september. Solen lyser från en klarblå himmel, luften är hög och ren. Finns det något ljuvligare än en vacker höstdag? Jag har avslutat frukostdisken, klockan är tio på förmiddagen. I dag skall jag ut i bärskogen och skörda för vinterbehovet. Jag tar cykeln och två korgar på styrstången. Den ena korgen skall vara för eventuell svamp, den andra för lingon. Det kan vara bra att ha i vinter.

Jag åker från Mörtnäs genom skogen vid Värmdövägen. Här är en ständig ström av bilar, motorcyklar, mopeder och vanliga cyklister. Jag försöker kila emellan. Så där ja, nu är jag inne på Mölnviksvägen. Här är lugnt, och jag njuter i fulla drag. Fem hela timmar är jag lös och ledig. Solen skiner, lövträden skiftar i rött och gult.

Jag åker förbi Mölnvik och kommer till den långa och branta backen, men stretar vidare. Tanken på alla bär, jag skall plocka i dag, eggar mig. Nu har jag avverkat halva backen och ställer cykeln på tvärn och pustar ut. Oj, oj, det känns i benen att man inte är ung längre. Nej, jag måste vidare. Jag knogar på, och slutligen är jag uppe på krönet. Jag tar det lugnt. Här känner jag varje sten och krök. Här har jag sprungit som barn. Därborta över gärdet i kohagen har jag många gånger följt mamma i blåbärsskogen. Jag hoppade och trallade och klättrade i träden. Endast den blå munnen vittnade om att ett och annat bär blev plockat. Jag hade ju mamma. Så länge pappa och mamma fanns, gavs inga bekymmer i världen. Jag närmar mig Andersdal. Jag skulle nog tagit av här till vänster in i skogen, för att titta efter lingon, men något drar mig fram till den lilla stugan vid vägen. Mitt barndomshem. Jag stannar och ser mig kring. Så här ser ut. Gräset växer meterhögt, allt är igenväxt. Tänk, om pappa sett torpet så förfallet. Alltid med lie och räfsa, spade och kratta i hand, alltid ordnande med allt, så gott det gick, och så mycket tiden tillät. Jag ställer cykeln vid stuguväggen. Jag vill vila mig en stund innan jag börjar bärplockningen. Jag tar korgarna med mig, går upp till vedbacken, och ställer dem från mig där, vid huggkubben. Innan jag sätter mig på kubben tittar jag på den. Den är söndertuggad av tusende yxhugg. Ja, pappa var en idog vedhuggare. Jag minns att jag som liten flicka, ofta undrade över pappas hårda, valkiga händer. Jag undrar inte längre. Jag sätter mig ner. Så tyst och lugnt här är, endast det monotona bullret från trafiken på Värmdövägen, bryter tystnaden. Minnena komma. Här har farfar och farmor strävat och försakat, ävenså pappa och mamma, alltid med tanke på att göra rätt för sig. Där står den gamla slipstenen, som jag skulle dra åt pappa på middagsrasten, det skulle vara vassa liar till kvällens slåtter. Jag pustade och svettades, usch så besvärligt allt var, men om jag drog ut på tiden härute, fanns det en chans att slippa middagsdisken. Disken stod oftast kvar, mamma hade mer än nog ändå. Där vid plommonträdet är bergknallen, som jag så många gånger försökte hoppa ned ifrån, men som inte lyckades. Men jag minns en gång att jag med lätthet hoppade uppför, då vår folkilskna kviga kom rusande. Däruppe på berget, på avsatsen, hade jag och min syster lekstuga. Om jag skulle gå ner till stugan och titta in genom fönstret. Det är kanske sig likt. Man behöver inte sträcka på sig för att nå, snarare tvärtom. Här vid fönstret står ett litet bord, mycket mindre än det jag minns, som inte ville räcka till åt alla. Här till höger om bordet var pappas givna plats. Nu är den platsen tom. Glasögonen som alltid låg i fönstret vid hans plats är också borta. Spisen står förstås kvar, men mamma finns inte. Jag minns kaffepannan av koppar där bredvid spisen. Mamma var så noga med att den skulle vara putsad och fin. Det föll på min lott att blanka den. Vad jag tyckte mamma var dum. Det var väl inte så noga hur den såg ut, bara kaffet rann ur pipen. Aldrig har väl eftermiddagskaffet smakat så bra, som hemma i Andersdal. Jag minns så mycket där jag står. Jag tycker mig höra tonerna från min brors dragspel.

Men, nej, det kan inte vara så. Varför skulle jag titta in här? Ingenting är, och ingenting blir som förr. Aldrig mera. Jag kan inte hjälpa att tårarna rinner. Jag drar mig sakta från fönstret, försöker skaka av mig det vemod som gripit mig. Jag erinrar mig i samma stund några ord min mamma en gång sa till mig: "Rota aldrig i gammalt, det är inte bra". Tänk, vad gammalt folk ändå är kloka. Nu står jag här omtumlad, mitt på vägen. Det kommer några cyklister därborta i svängen. Jag smyger mig bakom stugan, vill inte stå här, och se underlig ut. Vad har väl jag här att göra, nu? De kommer närmare. Jag tittar genom bladverket i syrenhäcken. Det är ett par gamla gustavsbergare. Jag hör den ene ropa till den andre: "Här ser inge vidare ut. Här var rart och trivsamt, medan gubben Vesterlund gick här och pysslade". Tack skall ni ha för det, jag önskar bara att pappa hört de orden. Tyst och försynt gick han sin väg genom livet. Han var en sådan människa, som märks, först då han är borta.

Jag går mot uthuslängan. Här gapar fönstren som svarta hålor. Här i det gamla stallet stod farfars häst, jag tittar in även här, men drar mig fort tillbaka. Inget hovtramp hörs, allt är så tyst och stilla.

Idrottsrutan

Unga viljor på Farstaborg.

Gustavsbergs A-lag harvar vidare i Div. IV. I lördagsmatchen den 18 september fick laget en nyttig lektion i snabb fotboll, då de unga i Karlberg spelade ut våra långsamma porslinsgubbar med 3—1. Tidigare har laget lyckats spela 1—1 mot Tellus. I matchen mot Stockholms IF häromsöndagen glimrade porslinsgrabbarna till och vann med 3—2. Leffe fick fina bollar och gjorde ett par granna mål. Gustavsberg ligger vid det här laget i mitten av tabellen och lär väl få gå i ide på den platsen. Men det är fem matcher kvar.

Handbollstöserna vann den 13 sept. över Skuru med 7—2, vilket får betecknas som en framgång efter god träning och intresse. I serien vann de sin första match över Vin- och Sprit med 4—1.

Orienterarna har haft klubbmästerskap i nattorientering ute vid Skrubba. Pelle Wester vann.

"Värmdöolympiaden" eller Skolkretsens tävlingar för de unga i skolorna häromkring gick den 21 sept. på Farstaborg. Vi återkomma med reportage och flera bilder.

Skolnytt

Läsåret börjar den 27/8 för 616 elever, som undervisas i 25 läraravdelningar av 30 lärare. Lovdagarna infaller på följande tider: 4/10, 8—9/11, 21—26/2, 21/3, 2/5 och 10/6. Höstterminen slutar 21/12 och vårterminen börjar den 8/1. Påsklov 7—12/4. Läsåret slutar 11/6. Undervisningen är dessutom inställd 22—23/10, då pedagogiska dagar är anordnade för lärarna i Stockholms-trakten.

Skolöverstyrelsen har för enhetsskolans högstadium i Gustavsberg fastställt antalet ordinarie lärare enligt följande: 2 lärare i Ca 23, 1 i Ca 27 och 2 i Ca 29. Tillsättning av nämnda lärare skall ske 1/1 eller 1/7 1955. Tjänsterna är under innevarande läsår besatta med 3 fil. mag., 1 fil. kand. och 2 folkskollärare.

V. G.

Här ha de levat och strävat, de gamla kära. Denna lilla karga bit av den stora världen, har de hållit kär. De äro borta nu. Endast minnena, finns kvar. Logdörrarna skulle jag vilja glänta på, men jag är rädd att det skall braka samman över mig, jag avstår. Här var det dans på logen ibland, jag var inte så gammal då och fick bara "titta på". Och nog tittade man, mest på honom som spelade dragspel. Hur kunde han bland alla dessa knappar hitta just de rätta?

En råtta kommer kilande, stannar ett tag och tittar på mig. Nu står jag här och ser bort mot "stenröset bort i backen". Jag drar mig till minnes en gång, då jag var ensam hemma. Jag såg en karl stå nere i backen. Han hade en ställning framför sig. Han höll på med något, jag kunde inte se vad. Det var under första världskriget. Genom de äldres prat var jag väl förtrogen med krig, spioner och kulsprutor. Detta var nog en spion. Jag sprang in i stugan, låste dörrarna, satte mig i en vrå och skälvde av rädsla. När de andra kom hem talade jag om allt. De sade att jag hade livlig fantasi. Jag visste inte säkert vad fantasi var, men av minerna att döma, var det nånting väldigt dumt. En kväll kom den mystiske tillbaka. Jag bad min äldre bror följa med och smyga för att se, vad han sysslade med. Vi gick upp på berget bakom och jag minns än, hur hjärtat bankade av spänning och rädsla. Nu såg vi. Då började min bror skratta. "Det är ju Calle Pettersson, som målar av Andersdal." Jag tittade, och såg Petterssons soliga leende. Måhända helt ovetande om vilka kval han vållat mig. Han såg inte alls farlig ut. Ofta gjorde dom sedan narr av mig därhemma och lika ofta önskade jag att det verkligen varit en spion.

Så mycket jag minns nu, där jag står. Jag, som annars blivit så glömsk. Det är väl så, att man glömmer det man borde komma ihåg, och minns det man borde glömma. Det kommer ett ungt älskande par där borta på vägen. En ny generation. Den här gången går jag inte undan, där jag står vid vägkanten. Dom ser mig säkert inte. De ser bara varann. De äro väl på väg mot paradiset. Måtte de få förbli där.

"O, du ungdom, där på vägen
Se, dig för, vart än du går"...

Nej, detta duger inte! Gamla, förståndiga människan står och blir sentimental. Jag ryser. Det känns svalt, solen är inte så intensiv längre. Jag ser på klockan. Halv fem. Oj, oj, klockan fem skulle middagen stå på bordet! Nu blir det brått. Jag skyndar till stugknuten och tar cykeln. Ja, visst, korgarna. Jag går upp till vedbacken, för att hämta dem. Jag ser ner i dem. De är lika tomma, som då jag åkte hemifrån. Hur skall jag förklara detta, då jag kommer hem. Men, de förstår mig nog. De visste ju att jag skulle just hit, i skogen, omkring Andersdal, till "den lilla röda stugan invid vägen, som i forna dagar var mitt barndomshem".

E. S.

Då hemmusik i form av sång och instrumentalspel blivit en naturlig och spontan livsfunktion i vårt land, kan det sägas, att vi ha blivit ett sjungande folk. Innerst är det två lika viktiga faktorer, som utgöra förutsättningen för en sådan utveckling: en god musikalisk fostran i skolan och en andlig väckelse inom folket. Undervisningskonst och goda skolor kunna ej göra allt. Få vi ej räkna med vårt folks andliga livaktighet, blir det ändå en sådd på hälleberget. Vad som giver plantan liv är oåtkomligt för vår blick och vårt förstånd, men vi kunna se, huru den växer och utvecklas. Huru andliga krafter väckas särskilt under allvarstider, det kunna vi se, men dess innersta grund är oåtkomlig för vår blick. Dock där liv finnes, där måste vi vara med och vårda. Vår ställning som kulturfolk kräver, att vi ta krafttag för att uträtta något bestående även på musikundervisningens område.

Hjalmar Torell, Strömma

i "Musikundervisningen i skolan".

Svalorna tränar sina ungar i flygkonsten när detta skrives. De samlar sig ovanför slamhuset, har överläggningar på telefontrådarna och sticker iväg gruppvis på sin långa tur till Medelhavet. När detta läses har alla gett sig av och så inväntar vi dem åter om åtta månader. Det vill säga, många stupar under färden, inte minst mot de bländande fyrarna. Hösten är kommen.

Segelklubben avslutade torsdagsseglingarna den 26/8 med en triangelkappsegling på Baggensfjärden. Starten var påpasslig och snabb, för Rolf Eriksson t. o. m. litet för snabb så att han fick starta om. Vinden var då frisk västlig. På kryssen blev det hårt. Här framträdde särskilt Mälar-22-orna. På bogen drog Ragnar Björkbom ifrån och vann med lagom marginal över Rolf Eriksson. Närmast efter kom Sven Johansson med en förnämlig segling i 15-kvm-klassen. Den avslutande huvudtävlingen hölls en lördag i mitten av september.

Farstaborg börjar få ett förnämligt utseende och blir en av Sveriges vackraste idrottsplatser. Löparbanorna äro färdigfyllda med 250 ton kolstybb, som svikttrampats av några hundratal skolbarn. Där finns 4 banor runt och 6 på uppploppet för 100 meter och häck. På planens kortsidor ordnas 2 kulringar, 2 diskusringar, stavhopps-, höjd- och längdhoppsgropar med fina ansatsbanor, liksom för spjutkastningen. En plan för varpa planeras också. Omklädningspaviljongen är i det närmaste klar för målning. Det måste bli en fröjd för ungdomarna att få träna och tävla här. Det var också skolungdomarna som fick nöjet att nyttja Farstaborg för tävlingar första gången i september.

Kooperativ riksmästare i orientering blev vår Alf Rosén, som vann över fjolårsmästaren med 8 minuter. Tävlingarna gick i Hällefors. I seniorklassen undrade man om det var fråga om Gustavsbergs klubbmästerskap. Trea kom nämligen Curt Hagelin, femma Pelle Wester och elva Lennart Hagelin. I oldboysklassen kom Torsten Rolf in som åttonde man. Vandringspriset togs emellertid ifrån oss av Mora. — Damklassen vanns av Maud Wirstam; Olle Hedberg, Falun, kom först bland yngre oldboys och Gustav Lundén, Högsjö bland de äldre. Göte Nilsson, Hulån vann i juniorklassen och Sonid Stenkvist i B-klassen. Bland de trehundra skogsluffarna var många kända namn från Riksmästerskapen på skidor i Gustavsberg. Tävlingarna missgynnades av regn och satte de tävlande på svåra prov.

Vår nya verkstadsskola på porslinsfabrikerna startade i all tysthet den 1 september och här har vi en bild av elever och lärare vid invigningskaffet. Torsten Rolf har fått i uppdrag att vara "hustomte" för pojkarna, som säger sig trivas utmärkt både i förläggning, i den fina verkstadsskolan och i arbetet.

Gunga och bår i kombination har anskaffats och placerats vid sjukrummet i fabriken. Den skall stå till förfogande vid drunkningsolycksfall eller vid skador av el-ström, då det krävs snabba åtgärder för återupplivning. Skyddsombud m. fl. intresserade över sig successivt att sköta gungan och får instruktion av Syster Margit. På bilden borde hjälparan placerats vid fotändan.

De gamlas utflykt den 11 augusti missgynnades av regn, men 4 fullsatta bussar blev det i alla fall. Färden gick runt Djurgården och upp till Skansen, där kaffe var ordnat på Högloftet. Efter en titt på djur och stugor samlades man till en kort gudstjänst i Seglorakyrkan. Hemfärden gick över Kungsholmen, Västerbron och Söder till gamla Gustavsberg. Kyrkliga arbetskretsen var som vanligt arrangör.

Konsumfesten i Folkparken den 15 augusti missgynnades av regn, vilket dock inte avskräckte 400 barn med mammor och pappor att lyssna till Blåsorkestern, dansa lekar och jubla åt Laneryds trevliga hundrevy. Barnlotteri och kakpåsar gick åt som smör i solsken mellan skurarna. De äldre svängde om i gammal dans.

Arbetarskydd lönar sig var mottot för kanslichefen Erik Thörnbergs information inför nämndledamöter, fabrikschefer, huvudombud och fackorganisationernas styrelseledamöter den 2 september. Arbetarskyddspropagandan startar på allvar i oktober och riktar sig direkt till arbetsplatserna och kräver nu insatser utöver det vanliga av alla ansvariga. Thörnberg redogjorde för hjälpmedlen i arbetet, brevkursen, bildband och affischer och visade ett par nya filmer ur serien "Olycksfallens orsaker". Den 16 sept. var representanter från KF:s industrier sammandragna i Stockholm för ytterligare bearbetning, avslutat med besök på Gustavsberg.

Skärmbildsundersökning kommer att äga rum över hela samhället i oktober, då länets undersökningspatrull ägnar en vecka åt Gustavsberg. Särskilda kallelser kommer att utsändas. På fabriken räknar man att liksom 1948 klara av avdelning efter avdelning under tre dagar. Denna gång gäller det att nå 100 % anslutning. Det är en plikt mot en själv, anhöriga och arbetskamrater att skärmbilda sig. Närmare om arrangemangen kommer på meddelanden och affischer.

Gustavsbergs representant i Indien, mr B. K. Malhan, var på besök i början av månaden för att studera hur Hansson & Co på Sanitet gör de fina produkterna. Mr Malhan, som är direktör i Barbrix Traders Ltd i New Delhi säljer både vårt sanitetsporslin och våra badkar, varav de färgade artiklarna äro av det största intresset för Indien.

Båtklubben, som tycks "segla i medvind" hade regatta den 11—12 september med Djurö som mål första dagen. På kvällen hade man supé och trivsamt på Djuröbadens pensionat och söndagen förflöt under gynnsamma trivselstunder.

Röda Kors-kretsen inbjöd till samkväm i Lagnö Skola den 15 september och bjöd på film, musik och kaffe.

Ingarös Pensionärer tycker också att Gustavsberg är intressant. De gjorde en utflykt hit den 23 augusti. På bilden får de informationer om Kvarnbergsskolan av mag. Borg.

Gustavsbergs Pensionärer hade träff den 13 september. Det var trivsamt som vanligt på Folkan, där det dracks kaffe och visades ljusbilder.

Hilsen fra Arbejdsteknisk Skole i Danmark!

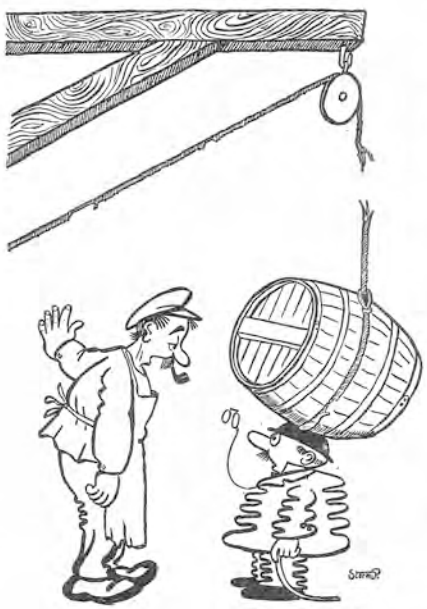

»De har ikke gået på Arbejdsteknisk Skole!«

Reparation af et gasrør!

Dansk Arbejdsteknisk Skole har varje år en studieresa för sina elever, arbetare vid olika industrier. Den bekostas av medel ur Tuborgsfonden — det goda ölets efterverkningar. Resan sträcker sig över hela Sverige och varje år har man som tradition att besöka Gustavsberg. Den 30 augusti var det femårsjubileibesök, varvid ciceronerna fick teckningar av Storm P som minne. Bilderna äro nog så aktuella inför vår arbetarskyddspropaganda.

Town and Country Planning Association är en annan av de många kvalificerade grupper som besökt Gustavsberg under augusti—september. De goda engelsmännen med Mr F. J. Osborn i spetsen voro både intresserade och imponerade av vad de fick se mellan kl. 9.30 och 15.30. Det var värt några timmars övertid.

Bland alla de andra tappra tusen, som trampat igenom våra fabriker eller vandrat våra vägar kan vi nämna

Örjansgårdens brokiga elevskara, se bilden ovan. Där finns Aja Ere, och Olateju Oueleye från Nigeria och Jaint Grati från Indien bland andra. Från passersedlarna ser jag att vi därtill haft besök av amerikanska lärarinnor, konstpedagoger från Minnesota och journalister från en amerikansk "Travelling group". Vidare två grekiska profiler från Aten, en canadensisk minister, den holländska arkitekten Carlos Van Der Voodt, jugoslaver, luxembourgare, belgare m. fl. från andra sidan havet, förträffligt guidade av fru Friberg m. fl. Hemifrån har det som vanligt strömmat hit busslaster av husmodersgrupper, konsumpersonal, rörarbetare, skolelever, kolleger från andra KF-industrier o.s.v. Ref. börjar bli tämligen blaserad. Jag tror att jag i fortsättningen endast befattar mig med presidenter, kejsare och likställda.

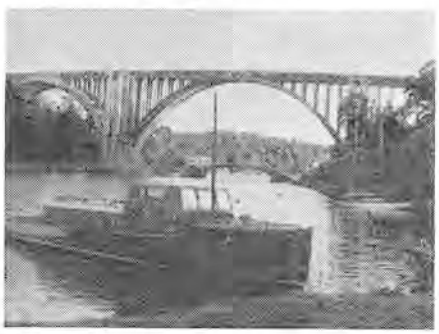

Skurubrons nya spann är nu upphissat och nu börjar gjutningen på allvar för dubbelbron. Snart är man väl också färdig med att bestämma var den nya autostradan skall gå fram över våra ägor. Vart bär det hän? *Dbg*

Elegant i vått och torrt

i Konsumskor

Ur vår goda sortering av höstens modeller kan nämnas:

Pumps i svart och vinröd 38:50
Vår sortering i pumps är rikhaltig.

Promenadsko med durocellsula, bordeauxfärgad ..... 33:—

Flickornas skor i "Jogs"
i svart och bordeaux,
tunn cellgummisula ..... 26:—

Barnskor, snörmodell, bordeauxfärg. Med rågummisula:

25—27	28—30	31—33	34—36	37—39
18:—	19:—	20:25	21:50	23:—

Med durocellsula:

25—27	28—30	31—33	34—36	37—39
19:25	20:25	21:50	22:75	24:50

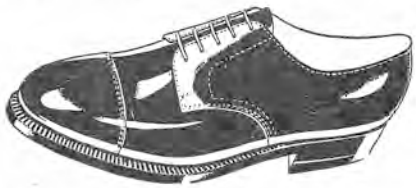

Mansskor med durocellsula mahognyfärg 44:50 svart 44:—.
Svart med lädersula finnes i två vidder, SFI-läst ..... 41:—

I höst börjar vi sälja
KEMBELS ROYAL
eleganta herrskor

Välkommen till ett besök

Sko-konsum
Tel. 30472

I vår nya butik Fölungen finns ett rikligt sortiment av lämpliga presentartiklar för både damer, herrar och barn

NYA SKIVMÄRKEN:

Capitol • Karusell • Musica
Sonora • Telefunken

Bijouterier

ett gott urval

Nyheter i leksaker

KONSTNÄRSMATERIAL:

• Beckers normalfärger •
• Pastellkritor • Papper •
• Paletter • Pannåer •

Nyheter från Bonniers Folkbibliotek

"Invandrarna" av Vilhelm Moberg finns nu inbunden till 7:95

Bokcirklar

Vi förmedlar alla slag av böcker och organiserar bokcirklar.

Kosmetika
rikhaltig sortering

Stilles

spädbarns-, mödra- och hemsjukvårdsartiklar.

Barnvågar
uthyres

Välkommen och se vad vi har att erbjuda

Fölungen
Tel. 31021

Låneköp

hjälper husmor till lättare hemarbete

Hugin symaskiner

marknadens populäraste .... 539:—

Hugin dammsugare

D 2 C, som genomgående representerar svenskt kvalitetsarbete. I standardutrustningen ingår ett nykonstruerat kombinationsmunstycke som blivit en fullträff ..... 210:—

Tvättmaskiner

av olika fabrikat förmedlas.
Vi kommer gärna hem och demonstrerar symaskiner och dammsugare.

Närmare upplysningar lämnas genom vår

Specialbutik
Tel. 30798

Höstens moderna tyger — gardiner

Vår meter- och gardinavdelning presenterar för Er höstens klänningsoch gardintyger i moderna, stilfulla mönster.

Tweedtyger — ylle

lämpliga för innedräkter och kjolar
Bredd 140 cm pr meter 13:50

Sporttyger — ray-ull

lämpliga för inneklänningar och kjolar
Bredd 80 cm ..... 10:—

Klänningstyg

enf. rayon ett tjusigt och vackert tyg
Bredd 80 cm 5:25

Klänningstyg 100 % ray-ull

Diagonal, skrynkel- och krympfri i tre vackra färger.
Bredd 80 cm 4:70

Gardiner

för alla smakriktningar. Eleganta tryck i modern stil. Lätta, luftiga. Voile och Marguisett.
Enkla och trevliga rayon- och bomullsgardiner.

Till DRAPERIER och SÄNGÖVERKAST

finnes tyger i flera vackra mönster.

Trådgardiner
hög kvalitet
Bredd 90—100 cm från 3:25—5:75

Glöm ej att köpa
"Vår mönstertidning" med höstens nyheter.
Pris 1:—

Välkommen och se våra varor.

Textil-konsum
Tel. 30748

Konsumspalten

Juli blev en rekordmånad ifråga om försäljning i det att vi för första gången nådde en månadsförsäljning av över 600.000:—, närmare bestämt 620.000:—, vilket var 107.000:— mera än juli föregående år, då vi för första gången nådde över halvmiljonen. Ombyggnaden av huvudfastigheten samt butikerna i Fruvik och Lagnö har givetvis bidragit till resultatet. Personalfrågorna under sommar- och semestertid brukar ha sina problem, men i stort sett har allt gått väl i lås.

Nu har verksamheten kommit i mera normala gängor. De flesta har haft sin semester med undantag av några, som har en vecka att taga ut under hösten. Omställningen från sommar till höst pågår i butikerna. Höstvarorna inkommer dagligen till textil- och skobutikerna och även i special pågår en viss omställning. Dessa varor beställdes redan tidigt i våras för leverans i höst. I slutet av september månad är det tid för inköparna att se på nästa års vår- och sommarvaror. Det är en långfristig planering, som måste ske för att varorna i tid skall finnas i butikerna när konsumenterna behöver dem.

Bland andra förestående händelser kan nämnas att vi inom den närmaste tiden kommer att få en lokal i anslutning till huvudbutiken, där vi skall lagerföra ett begränsat sortiment av kompletteringsmöbler, tvättmaskiner etc. Dessutom har vi planer att flytta över vissa järnvaror samt utöka detta sortiment. Detta ger sedan möjligheter att få utrymme för färger etc. i huvudbutiken.

Som vi tidigare meddelat i dessa spalter har konsumtionsföreningarna numera möjligheter att förmedla värdebeständiga varor genom s. k. låneköp. Genom samarbete med länets sparbank förmedlas lån så att medlem blir i tillfälle att i butiken köpa varan kontant. Det har för vår förening hittills varit mest tvättmaskiner som förmedlats genom denna försäljningsform. I höst har vi tänkt att även aktualisera Hugin symaskiner och dammsugare som lämpliga varor. Som framgår av annons demonstrerar vi symaskiner och dammsugare i hemmen. Lars Carlsson butik 1, har kunskaper i skötseln av Hugin symaskin, som han gärna lär bort. Carlsson gör också efter försäljning vissa servicebesök.

Genom vår butik i Fölungen har vi fått möjligheter att förmedla alla slag av böcker. En stor del kan givetvis inte lagerföras, men de kunna snabbt anskaffas. Det är nu aktuellt att organisera läsecirklar och dessa kunna med fördel ordnas genom oss. Tala med fru Thelin så står hon gärna till tjänst med närmare upplysningar.

Vi står också inför en ny säsong när det gäller de kooperativa gruppstudierna. Upptakten till denna säsong skedde på Vår gård den 12 sept., då föreningens tidigare gruppledare och blivande träffades på en kurs, som anordnats av KF:s andra distrikt. Där gavs impulser av chefen för gruppverksamheten rektor H. Sohlenius. Det är ett stort urval olika ämnen som med hjälp av goda studiehandledningar ställes till intresserades förfogande. Inom vår förening har intresset för gruppstudierna varit synnerligen bra, och det är vår förhoppning att vi under den instundande hösten och vintern skall få ännu flera aktiva medlemmar i grupperna. Studiematerialet ställes utan kostnad till förfogande och deltagarna träffas sedan under angenäma former i allmänhet en kväll varannan vecka. Kjell Eriksson, som bl. a. sysslar med planeringar av vår förenings studieverksamhet står gärna till tjänst med närmare informationer *G. M—n.*

Som sagt var

Även om en människa sättes till ett än så maskinmässigt arbete, kan hon dock aldrig fås att arbeta rent maskinmässigt. Hon äger detta speciella något vi kallar individualitet eller personlighet.

Det gavs en tid i maskinålderns begynnelse, då man trodde det vara värdefullt om personligheten suddades ut i arbetet. Den tanken har erfarenheten bringat ur världen.

Vad ett företag i dag behöver, är folk som tvärtom är villiga att satsa något av sin personlighet på arbetsuppgifterna, folk som verkligen vill göra ett gott arbete. Där den viljan finnes, där kommer kunnandet som en extra vinst för företaget — och kunnande i sin tur lägger grunden för god vilja.

Vet man att man kan sitt arbete och förnimmer man att man gör en insats för ett gemensamt mål, då kommer arbetsglädjen och med den trivseln. Och trivs man — då gör man arbetet väl och blir effektiv.

(NKI, Aktuellt om personalutbildning)

En gammal mobiliseringssaga

Det var en gång i seklets andra årtionde som de stora staterna i Europa råkade i gräl med varandra därför att en liten stat hade morskat upp sig så att den trodde det gick an att begagna skjutvapen mot en potentat som i festligt tåg for därigenom.

Dessförinnan hade det varit så relativt lugnt mellan staterna och deras överhuvud reste omkring och hälsade på hos varandra i den glödande eftersommarhettan. Men grälet fortsatte och den ena staten drog blankt mot den andra som svarade med samma mynt. Och där stodo de och väntade vem som skulle ge första smockan. Den kom från Kaisern och då var det färdigt. Elden lös i hela Europa. Vi i Sverige måste givetvis dra vårt rostiga svärd ur skidan och visa att vi drämde till om någon kom oss för nära. Men vi hade litat på att krig numera var en föråldrad sport, så vi hade inte varit så noga med att slipa bort rosten från vårt svärd. Det hade hängt för länge som trofé sedan våra "fornstora dar". Men vi måste göra vad som gick att göra. Den sekelgamla landstormen, som ju för menige man blott existerade i almanackan, måste "rycka ut". Bing bång i alla kyrkklockor och ett lämmeltåg av halvgamla karlar drog på söndagen fram emot samlingsplatsen vid byskolan. En och annan måste lämna middagsbordet där flaskan med Gustaf III namnskiffer ännu ej var tömd och den togs med på åket tillsammans med matsäcken. Nu "giv akt" där kommer landstormsområdesbefälhavaren (i det civila livet titulerad löjtnant, en titel som vi i fortsättningen använder för att spara bläck och papper, nu i sparpropagandans tidevarv) lång till både växt och landstormstitel och packar upp "rullorna" som han överlämnar med några anvisningar till ett par skrivkunniga. Befälet överlämnar han med största förtroende till en mästare av trädgårdar vilken också hade rest ifrån köttbullsmiddagen men tog pluntan med sig. Själv åkte löjtnanten snart i sin rekvirerade bil till V-holm och åt kräftor. Det var ju mitt i kräftsäsongen. Samlingen vid skolan fick ett tycke av beväringsmönstring i Frödings-stil och snart snarkade gubbarna i halmen på golvet och sov så gott sedan nubben tagits in som sömnmedel. Men kräftkalaset i V-holm var mycket trevligt och tog hela natten i anspråk, så det var bara att i arla morgonstund, visserligen med kopparslagare och ett nedsatt humör, kvista iväg i den friska luften ut till förläggningen. Men vad nu då? Stilla slummer i skolan, och befälet som skulle lämna av truppen till "fältmarskalken". Han sov han också. Löjtnanten rusade in! "Upp med er gubbar och ut med er. Det här är inte som att ligga hemma i fållbänken och gona sig, för nu är det krig!" Ett konglomerat av stövlar, gubbar, gevär och lerkokor mönstrade löjtnanten ute på åkern, drog sin sabel och svängde den hotfullt i luften och skrek att nu skulle det bli exercis, om ni vet vad det är för något era sjusovare. Och det blev "höger om och vänster om men alltid rakt tvärtom" för att citera Runeberg om Sven Duva. Det blev en röra av allt både av gubbar med landstormshatten på nacken med gevär "på axel" och "för fot" och en "uppslutning på linje", krokig och vinklig. Och sen iväg med båt ut till de hemliga strategiska punkterna i Skärgården. Det blev en lång resa för de ovana krigarna som voro alldeles säkra på att det bar iväg direkt till Ryssland för att förekomma moskoviten och ge honom en första bedövande smocka. — Långt ut i havsbandet låg Sandhamn och där debarkerades. Nu hade löjtnanten lyckligt slutfört sitt uppdrag och reste hem till en myket välbehövlig sömn och vila efter allt vad han haft att stå i under det senaste dygnet av bondexercis, kräftkalas och sjömanöver. Befälet övertogs av en spänstig energisk och synnerligen försvarsvillig yngre präst, som helt struntade i kompanichefen-trädgårdsmästaren, vilken på sjöresan ytterligare stärkt sig mot sjösjuka med fickpluntans innehåll och bara lallade omkring och ropade "Vi skall ställa opp till mönstring". Då ingen lystrade till hans kommandorop gick han i förargelsen häröver in i förläggningen, kastade sig på en säng, somnade och sov nära nog utan avbrott i två dygn. Ja så blev det afton denna dag men dessförinnan upptäckte en av landstormsgubbarna i köket att man hals över huvud hade måst lämna Segelsällskapets paviljong, däri förläggningen var, och även den goda myckna mat som skulle ha serverats vid en inhiberad festlighet därstädes och det blev ett kalasande på alla dessa stekar. Vaktposter ställdes ut på ön beväpnade med gevär men inga patroner och manskapet sov "med fingret på avtryckaren" på sina gevär, dessa dock oladdade. Och så blev det ett bevakande av ön, som resulterade i dagdrivarliv. Men gubbarna mådde gott, åt och blev feta och den hälsosamma luften med bad stärkte dem betydligt. Mat bestod kronan och det var inget knussel. Det var bara att rekvirera. Ja en förrådsbefälhavare rekvirerade en hel säck lagerbärsblad! — Men prästmannen ansåg att vi borde övas i nattlig strid. Utanför Sandhamn låg några av marinens båtar. Med befälhavaren därute överenskom prästen att de skulle göra ett nattanfall mot ön. Han skulle nog visa dessa officerare vilken strateg han var och att han kunde slå tillbaka ett sådant anfall. Hela dagen studerades kartor och gavs order och hela luften dallrade av krigiska termer och vid mörkningen förstärktes vakterna. Själv låg prästen ytterst på en klippa "färdig till eld". Klockan 10 gick raketen i luften till tecken att stridstillstånd inträtt. Mörkt var det som i en säck, inget kunde man se ut till havs och inget hände. Man väntade — nej inget hände — Rakt ingenting. Prästen blev nervös och

Ni får
d-e-s-s-u-t-o-m
veta *datum*

Riktpris
Kr. 148:—

Tissot
Visodate

Den världsberömda schweiziska Tissot-fabriken har gjort en ny klocka: Tissot Visodate, som visar rätt tid och datum. Tissot Visodate, uret som skapats för krävande tjänst. Tag en titt på det nya uret och kom in och se på kollektionen. Vi demonstrerar den gärna — utan köptvång. Säljes även på avbetalning.

MEDLEM AV SVERIGES URMAKAREFÖRBUND

Säljes med allriskförsäkring och gemensamhetsgaranti av stjärnurmakare

THÖRNQVIST Ur o. Optik
GUSTAVSBERG
Tel. 309 90

småsvor. Då kom en rapport: "Örlogsmän sedda på väg österut". Aha, sa prästen, de tänker ta oss i ryggen. Fort iväg med hela styrkan, tvärs över ön i becksvarta mörkret. Men inget hände där heller, nej då. Manskapet började bli hungriga och otåliga och ville hem till snarken. Det började dagas och prästen gav slutligen order om hemmarsch. Vid inträdet i förläggningen möttes han av en officer med höjd revolver och kommandot "upp med händerna, sträck vapen". Sjöbefälet hade lurat över styrkan till andra sidan ön med en liten skenmanöver, därefter i lugn och ro stävat in till Sandhamnsbryggan, gått upp i den tomma förläggningen och ut i köket där en "malaj" stod och diskade efter kvällsmålet, skrämde nästan slag på honom med ropet "Ni är fången"! Karlen trodde att det var ryssen som kommit in när styrkan var borta, att han talade svenska kom han ej att att tänka på. En slöja drogo vi över prästens uppsyn där han stod ansikte mot ansikte med sjöofficeren. Och så slutade slaget om Sandhamn. — Efter detta strategiska nederlag gav sig prästen ingen levande ro. Han skulle ha revansch. Själv var han plutonchef och på en annan ögrupp låg också en pluton under befäl av en akademiker. En sån där bokmal skulle man väl kunna bräcka. Trädgårdsmästaren, som var kompanichef in spe, skickade han till sin hemort för att från sitt hem som högkvarter, leda en nattlig invasion mot denna trakt, gjord av akademikerplutonen, varvid vi skulle komma högkvarteret till hjälp och kasta inkräktarna i sjön. Vi startade sålunda i svarta natten i en mängd motorbåtar i väg till denna stridsplats. Framkomna hördes skott och prästen utropade "De ha redan fått skott på sig", störtade i vattnet i sin stridsiver och vadade i land tätt följd av plutonen. Men hur vi sprang där backe upp och backe ner över alla vägar komma vi ej i kontakt med "fienden". En del skott hördes dock. Till slut hade trädgårdsmästaren vaknat och kom ut talgögd och sömndrucken och kunde inte begripa att hans strategiska dispositioner inte gick i lås. Utan tvivel hade akademikern skickat över en båt med några man med order att ligga stilla i strandkanten och knalla på samt därefter ge sig iväg tillbaka, så de voro troligen på hemväg när vi sprang där i backarna. Deras väg till invasionsplatsen var nämligen mycket kort, då vi däremot hade över en timmes sjöresa ditöver. Ja det är inte så gott att vara strateg, det fordras mycken lärdom, t. o. m. mer än en präst kan. Trädgårdsmästaren var inne och satt liv i hela sin familj i tidiga morgonkröken. De fick upp och koka kaffe varmed vi undfägnades med många kaskhalvor i kopparna. Slutet på dessa krigarbragder nalkades dock, detta celebrerades med ett sjudundrande subskriberat kräftkalas på Gästis.

Alla sagor slutar ju bra, således även denna med en förlovning, nämligen hemförlovning.

Nr 39/1916
Kompaniadjutant.

Strålande upptakt till vår insamling

Två gamla gustavsbergare anger tonen

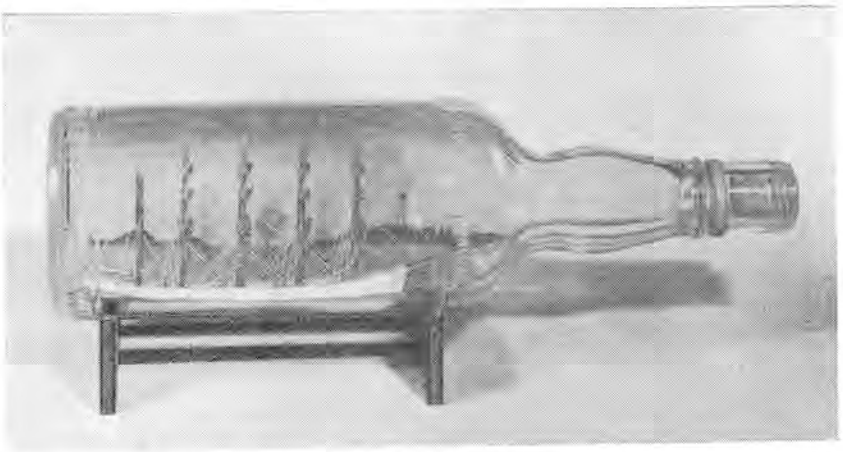

"FIOLER I SKOLAN" var mottot på Gustavsbergarens andra insamling för främjandet av musikverksamheten i Gustavsberg. Det första bidraget kom med flyg från kapten A. H. PETTERSSON i Kalifornien. Det var 5 dollar och löfte om ett femmastat flaskskepp för utlottning. I dagarna har det kommit i hamn med välgångsönskan. Vi citera några rader:

"Fifty hours work and five dollars in hay
towards fiddles five thousand miles
away"

eller fritt översatt:

"Femtio timmars arbete och en femma
för att köpa fioler till barnen där
hemma."

Flaskskeppet kommer att utställas i Konsums huvudaffär.

Det andra bidraget kom från J. HOLMBERG i Sollentuna, som vid vårt besök den 26 augusti överlämnade två av honom själv byggda fioler. Herr Holmberg, som nu är pensionerad bankman, har under årens lopp byggt ett 20-tal fioler och fick 1948 silvermedalj vid Fiolförbundets utställning. Både han och hans fru är infödda gustavsbergare. Vid en kopp kaffe språkade vi förstås Gustavsberg, som de båda brukar besöka någon gång. Man tycker kommunalhuset är en fin skapelse men saknar de vita båtarna, skutorna och prånarna på viken, som gav Gustavsberg en särprägel och innehåll åt fabrikens ankarmärke. Förr gjorde herr Holmberg turer hitut med sin egenhändigt byggda aktersnurra. Han är en slöjdare av stora mått. Stugan därute vid Edsviksvägen har han byggt för många år sedan och de små träd han då planterade höjer sina väldiga kronor över tomten.

Mag. Berg provade fiolerna och sken som solen över den förnämliga gåvan. Den förpliktar till intresse!

Vi tackar på det hjärtligaste våra båda vänner för de fina gåvorna och för den goda starten. Från GUSTAVSBERGS FABRIKER har vi nu också fått 100:—. Vårt tryckeri ger oss lottsedlarna gratis. Och så sätter vi gång en allmän insamling för att i julnumret publicera ett som vi hoppas fint resultat. Lotter på flaskskeppet à 1:— säljes av redaktionsmedlemmarna och en del andra förtroendemän. Kontanta bidrag kan sändas till G. Dahlberg, V. Gezelius eller över vårt postgiro nr 27 51 73.

God fortsättning!

Red.

Valet 1954

Statsminister Erlander var på gott humör när han talade inför gustavsbergarna i Folkparken den 1 september. Blåsorkestern, Kvinnoklubben och Dansorkestern gjorde också sitt för att höja stämningen.

Valdagen den 19 september bjöd på ett strålande väder. Både gamla och unga mötte upp för att fullgöra sin röstplikt. Kanske att några försummade den för svamp och fiske, men valdeltagandet blev dock 85 proc. Det var lugnt och fridfullt utanför vallokalerna och det gick snabbt att få sina sedlar i valurnorna.

Det blev sent för många på valnatten, men så var det också spännande att följa valresultaten i radio från de olika kretsarna i landet och valbarometerns utslag. Nog tyckte jag att socialdemokraterna både hävdade och förstärkte sin ställning, medan folkpartiet råkade ut för ett bakslag. Bondeförbundet som spåtts stark nedgång har tydligen många trogna på landsbygden. Kommunisterna stack upp på sina håll och högern knöck röster från både folkpartiet och bondeförbundet.

Att ge några bestämda uppgifter om valutgången i Gustavsberg är inte möjligt när detta skrives. Poströster och efterkontroll återstår. Till valet av kommunalfullmäktige avgavs 2.261 röster, därav 1.548 för socialdemokraterna, 390 för folkpartiet, 216 för kommunisterna och 117 för högern. Troligen blir sammansättningen i kommunalfullmäktige såsom förut och vi tippa följande kandidater:

För SOCIALDEMOKRATERNA: *Gunnar Andersson, Harald Lindholm, Erik Nilsson, Sven Löfbom, Axel Öhlund, Alice Pettersson, Ando Björck, Gustav Bergman, Astrid Söderman, Gustav Lorang, Bertil Svensson, Gillis Johansson, Nils Jansson, Ruben Edqvist, Fritz Berg, Åke Johansson, Philip Hallberg, Tyra Svensson, Albert Rydberg, Bertil Hellberg, Lindor Carlsson, Einar Svensk, Elsa Engvall, Evert Andersson* och *Erik Holm.*

För FOLKPARTIET: *Vilhelm Gezelius, Carl Carlsson, Anders Steen, Vilma Bellander, Ingrid Magnusson* och *Valter Weimark.*

För KOMMUNISTERNA: *Karl Nyman, Olov Norén* och *Selma Larsson.*

För HÖGERN: *Gösta Borg.*

—g

Födda:

Den 24 juli. En dotter t. Per Ingemar Vestin och h. h. Vega Betty Cecilia f. Öhlén, Ingarög. 9.

Den 27 juli. Ulf Erland, s. t. Kjell Erland Persson och h. h. Ulla Maj Britt f. Vidgren, Mariapl. 1.

Den 31 juli. Marie-Louise, d. t. Guido Corrias och h. h. Birgitta Marie-Louise f. Petzellius, Ösby 1:1.

Den 20 aug. Johan, s. t. Valter Remmel och h. h. Helvi Mirjam f. Hannula, Hästh.v. 4.

Den 24 aug. Barbro Maria, d. t. Sven Ingemar Johansson och h. h. Sinkka Hillevi f. Lempiäinen, Trallbanev. 1.

Den 28 aug. En dotter, t. Antonijis Spaks och h. h. Vera f. Pupols, Skeviksg. 3.

Den 31 aug. Anni Margaretha, d. t. Tord Billy Forsberg och h. h. Ruth Solveig f. Andersen, Skeviksg. 1.

Vigda:

Den 7 aug. Kurt Allan Lundqvist, Sundbyberg och Maj-Evy Gustafsson, Skogsbo.

Den 5 sept. Nils Gustav Helge Nyberg, Sthlm och Laina Lempi Maria Jäppinen, Kullen 5.

Den 21 aug. Gert Ingemar Verner Vikström, Hästh.terr. 9 och Karin Ingeborg Vallin, Hästh.v. 5.

Döda:

Den 14 aug. Fru Ebba Lovisa Karlsson f. Larsson, h. t. Karl Edvard Karlsson, Skogshem. 64 år.

Den 18 aug. Lantbr.insp. Erik Reinhold Barkeby, Farsta, 48 år.

Den 24 aug. Fröken Ansina Maria Josefina Vidén, Kullen 5, 73 år.

Den 5 sept. F. lantarb. Johan Vilhelm Zetterman, Mörtnäs 1:460, 73 år.

Den 8 sept. f. telef.arb. Karl Gottfrid Jakobsson, Mörtnäs 1:287, 70 år.

Den 9 sept. Förman Karl Albin Liljekvist, Mariaplan 3, 72 år.

GUSTAVSBERGS SKOLOR FÖR YRKESUNDERVISNING

Under läsåret 1954—55

anordnas kurser i nedanstående ämnen, dels för nybörjare, dels fortsättningskurser:

engelska, stenografi,
maskinskrivning,
matematik och bokföring,
porslinsmålning,
metallslöjdskurs för äldre och sömnadskurs.

Anmälan göres till Folkskoleexpeditionen, tel. 308 25.

ÖVERLÄRAREN

EN KRITISK GRANSKNING

ägnas ofta våra konstprodukter på Argentasalen, där målarna fått vänja sig vid täta och ingående inspektioner av folk från främmande länder. Här har en målare i sin tur varit kritisk på en besöksgrupp.

Intervju med landstingsmannen

I pressläggningsögonblicket ringer red. upp landstingsmannen och ansvarige utgivaren *Gunnar Andersson*, dels för att gratulera till valet och det förlängda förtroendet i länets landsting, dels för att få höra vad som ligger framför av uppgifter inom landstinget.

— Hur många landstingsmän är det som väljes?

— Det är nu 91 stycken, mot 73 tidigare. Enligt den gamla lagen valdes en landstingsman för varje fullt 5000-tal innevånare, nu räknar man efter varje påbörjat 5000-tal.

— Hur stor geografisk omfattning har vårt landstingsområde?

— I stort tal rör det sig om en areal på 7690 kvm. Länet sträcker sig från Örskärs fyr i norr till Landsort i söder. Där inryms världens vackraste skärgård med så många öar att ingen väl än har räknat dem. Det är det folkrikaste landstingsområdet i landet med 380.000 innevånare.

— Vad har vi för skatteunderlag?

— Ja vi har f. n. den lägsta utdebiteringen, 3 kr. Men skatteunderlaget har ökat och utgör i år 15.213.889 skattekronor.

— Och vad är landstingets viktigaste uppgifter enligt Din mening?

— Det är obetingat sjuk- och hälsovården.

— Vad drar de för kostnader?

— 40 miljoner kronor.

— Hur många vårdplatser har vi?

— På egna lasarett och s. k. avtalssjukhus har vi 1300 platser, men det förslår inte och vi har överbeläggning.

— Och hur planerar man att bygga ut den slutna vården?

— Ja, Centrallasarettet i Stocksund har landstinget beslutat bygga ut för 16 miljoner kronor. Till Mörby skall också läggas ett centralt epidemisjukhus och en skola för sjuksköterskor. Lasarettet i Södertälje skall ombyggas och Löwenströmska byggas till ytterligare. Utredningsarbete pågår därtill om planering för de centralt belägna delarna i länet.

— Hur är det då sörjt för de långvarigt sjuka eller kronikervården?

— För närvarande har landstinget 11 egna anstalter med tillsammans 385 vårdplatser och så har vi 280 platser i kommunerna. Nu måste vi ta ställning till ytterligare utbyggnad av dessa vårdformer. Vi siktar in oss på utbyggnader i Södertälje, Sundbyberg och Östhammar. Men därtill har vi att planera på lång sikt.

— Och hur ligger det till med den vanliga sjukvården, jag menar den som kräver kortare behandling?

— Vi kallar det den öppna sjukvården. Landstinget söker sig fram på nya vägar, t. ex. med sikte på hemvård.

— Vad kostar en vårdplats?

— Å, det är stora siffror. Skall man räkna med vad det kostar att bygga sjukhus så blir det 60.000 per säng och år. Därtill kommer i driftskostnader 15.000 kr. Men vårdtiderna har minskat till hälften under de senaste tio åren.

— Det är tydligt att man måste satsa mycket på förebyggande vård?

— Jo det är viktigt. Vi gör det genom mödra- och barnavårdscentraler. Vi har barnhemmen, ett 90-tal distriktssköterskor, skärmbildsundersökningarna, hemvårdarinnor och mycket mer att sörja för.

— Och så har ni också de psykiskt sjuka att tänka på?

— Ja, här ska diskuteras en genomgripande plan för denna vård. Vi kommer också att uppvakta de statliga myndigheterna om att förlägga ett sinnessjukhus intill Löwenströmska lasarettet. Och så har vi den rådgivande verksamheten, som kräver krafttag för att bli effektiv.

— Jag förstår att sjuk- och hälsovården är en av landstingets allra största uppgifter. Men ni har väl mycket annat att ta ställning till?

— Jo var så säker. Vi har yrkesundervisningsfrågorna, folkhögskoleväsendet och inte minst bostadsförsörjningen. Lägger jag så därtill trafikfrågorna, vatten och avlopp, så förstår du att vi har skäppan full. Och jag försäkrar dig att viljan och kraften finns. Ty vi har mycket, mycket att göra, innan allt är så bra som vi vill ha det.

Red:s spalt

Den 12:e årgången lider mot sitt slut och skall nu krönas med Julnumret. Om innehållet i det vet vi intet, men red. är som vanligt en hoppfull pessimist. Jag sitter och söker uppslag och inspiration genom att bläddra i gamla tidningar och får av en del klipp en provkarta, som verkar omväxlande. Där är Calle B:s trivsamma vinjetter och Hilding Ohlsons fotoblixtar, resultat av håg och intresse, där är Brevlådan med glimtar från välvilliga gamla gustavsbergares rader hemåt. Här virvlar ännu Saltstänket, tack vare den kvinnligas okuvligt raljanta penna. Fanfar blåser flitigt i sin trumpet. Måtte ni inte förtröttas!

En och annan hygglig själ ger oss värdefulla opus av ren välvilja. Något honorar har vi inte att ge. Kanske en blomma eller en vas i några undantagsfall. Det kanske är det finaste med tidningen att den växer fram på frivillig medverkan. Det är bara redaktören och distributören som får en slant för grovgörat.

Det finns emellertid flera rubriker, vars spalter väntar att fyllas med tankar och ord från den övriga läsekretsen. Det är nog ett villkor för att tidningen verkligen skall leva. Från Ingarö tystnade det. Flera veteraner kunde berätta om den gamla goda tiden. Unga friska viljor borde visa sin fläkt och framåtanda. Det finns andra rimsnidare än Lekaren. De bästa uppsatserna och bilderna från skolan kunde förgylla upp Barnsidan. I Forumspalten måste debatten om vårt hållas levande, under Fritt Forum kan påtalas vad vrångt är.

Skriv! Gustavsbergaren bör vara en tidning om gustavsbergaren, för gustavsbergaren och av gustavsbergaren. Ordet är fritt!

Fritt Forum

En ny stil

I och med att den nya rusdrycksförordningen avvecklar motbokssystemet och alkoholdryckerna blir friare kommer samhällslivets strävan att medverka till ett hyggligt umgängesliv, särskilt när det gäller ungdomen, att ställas inför allvarliga prov. Detta har också förutsetts av statens organ, där en speciell utredningskommitté i sommar framlagt sitt betänkande. I detsamma påpekas att det krävs upplysning och propaganda, individuella och kollektiva insatser, och att t. ex. goda alkoholfria drycker få en lika självklar plats vid fester bland enskilda och inom organisationer, och på restaurangerna. Samtidigt vill man också skapa helt alkoholfria alternativ, nya miljöer för ett umgängesliv utan alkohol, trivsamma lokaler för festbetonade samkväm.

Vad man inte säger i betänkandet, men som också vore väsentligt, är väl det att vi måste stimulera till en ny stil i umgänget. Inom socialdemokratiska arbetarkommunen har förts på tal att söka stifta ett ungdomsråd i samhället, sammansatt av intresserade från olika läger, villiga att göra en personlig insats, att stimulera organisationerna och kanske framför allt de unga till medverkan för att bl. a. sanera kvalitén på nöjeslivet. Här har vi en kommunal angelägenhet, som vi kan vara överens om. Och vi måste någon gång börja! Vad vi behöver är en smula mod, litet organisationsförmåga och gott humör. Då får vi också ungdomen med oss. De äro i regel inte så hopplösa att de betrakta ett rus som en glädjekälla. Finge de bara litet hjälp eller litet av de resurser, som läggs ut på alkoholstimulans vid fester, så skulle bra mycket trivsammare och roligare sammankomster kunna ordnas.

Här är mitt förslag! Skapa ungdomsrådet och låt kommunen ge det i uppdrag att ordna "Gustavsbergskväll" var 14:e dag i kommunalhusets översta våning. Med krav på hyfs och ordning, men med plats för glädje genom musik, allsång, lek och dans och andra inslag. Där den bästa behållningen blir allas personliga och hjärtliga uppträdande, trots eller tack vare att vi tagit bort behovet av alkohol. En sådan investering medför en ny stil i vårt umgängesliv.

Greblad.

Orkesterföreningen inför ett nytt spelår

Gustavsbergs orkesterförenings fjärde spelår inleddes med en konsert i Gustavsbergs kyrka söndagen den 22 nov. 1953. Den genomfördes på ett utmärkt sätt tillsammans med Gustavsbergs manskör, som vid detta tillfälle celebrerade sitt 20-års jubileum. Det digra programmet upptog uvertyr till operan Zigenerskan, bröllopsmarsch av Söderman, några satser ur Svendsens symfoni nr 1, två manskörsavdelningar med sånger av Palmgren, Wikander, Järnefeldt, Williams, Nielsen samt Hedar, en solistavdelning där operasångaren Karl-Olov Johansson, särskilt i kyrkoarian av P. U. Stenhammar gav prov på en sångkonst på toppen av konstnärsskap. Till slut gav manskören repris på vår egen dirigents kantat, Ansgarius, som med rätta vid första framförandet i Gustavsberg mottogs med begeistring.

Efter att en vecka ha svävat i ovisshet om "julfemmans" vara eller icke vara, fattade styrelsen det djärva beslutet att rädda den traditionsrika julkonserten med dess välkomna gåvor till samhällets gamla. Beslutet var djärvt, därför att endast två veckor stod till buds för programuppsättning och repetitionsarbete. Men här visade det sig, vilken hög standard musiklivet i Gustavsberg i själva verket har. Det kunde åhörarna i Gustavsbergs kyrka vid konserten den 13 december hör- och synbarligen konstatera. Eller vad sägs om att med så kort varsel framföra Händels marsch och kör ur oratoriet Mackabeus, Reissigers Olav Trygvason, Stenhammars Sverige, Haydns symfoni nr 93, sånger av Homilius, Wikander och Gade samt Panis Angelicus av C. Franck.

Allt framfördes värdigt och med stilkänsla av de medverkande, solisten Olle Hallin, orkestrarna och körerna, och efter konserten kunde orkesterföreningens styrelse dela ut 2.184:— kronor till tacksamma mottagare i Gustavsberg och Ingarö församlingar.

Att orkestern nu räknas som en tillgång för samhället, visade Gustavsbergs fullmäktige genom att engagera föreningen till invigningen av det nya kommunalhuset den 20 febr. 1954. Då spelades uvertyr till Titus, Jungfrun under Lind med fru Ester Berg som solist, vals ur op. Zigenarkärlek och marsch ur Alkeste, samtliga mottagna med hörbart gillande av festpubliken.

Populärkonserten i Nya kommunalhuset den 7 mars blev en stor publikframgång, med den nya konsertlokalen högst upp i runda tornet nästan fullsatt. Det berodde nog i hög grad på den i Gustavsberg populäre tenoren Luigi Carraras medverkan. Efter orkesterns inledande uvertyr till operan Martha av Flotow, sjöng Carrara Sången till livet ur op. Tosca med den glöd, som bara en italienare kan åstadkomma. Orkestern fortsatte med Berceuse av Järnefeldt, Till rosorna av Peterson-Berger och Flickan från Arles av Bizet, varpå Carrara åter hade ett bejublat framträdande med Curtis Gondolsång, samt Romans ur op. Martha.

Efter orkesterns avslutande vals ur op:ten Glada änkan gav sig inte publiken förrän Carrara sjungit två extra nummer. Det var en oförglömmelig kväll med den där kontakten mellan orkester och publik som bara kan komma fullt till sin rätt i en festvåning som Nya kommunalhuset.

Spelårets sista konsert gavs i Gustavsbergs kyrka den 9 maj. Det var en konsert för finsmakare. Redan den pompösa overtyren till operan Norma gav en försmak av det som skulle komma. Fantasin ur operan Lohengrin stegrade förväntningarna, orkesterföreningens yngste medlem, Bernt Andersson gav med sitt mjuka flöjtsolo i Glucks I de saligas ängder den rätta stämningen så att alla musikälskarna i kyrkan kunde få ut allt av Schuberts underbara H-moll symfoni. I den nådde orkestern upp till något av det bästa, som den kan prestera. En vacker framgång inte minst för Bernt Andersson, som är värd en särskild eloge för sina goda framsteg i flöjtblåsningens svåra konst.

Så ter sig spelåret från styrelsens synvinkel. Den har haft 5 protokollförda sammanträden. Taktpinnen har som vanligt förts med kunnighet och smak av Gustav Svensson, en oskattbar tillgång för samhället.

Till alla, dirigent och medlemmar och inte minst vår trogna publik framför styrelsen ett:

Väl mött till nytt spelår.

Styrelsen.

Tack

För all uppvaktning och vänlig hågkomst på min 60-årsdag, ber jag härmed få framföra mitt varma tack till fabriksledning, kamrater, släkt och vänner.

Signe Malm.

Det enda roliga i år har varit de kommunala valen. Naturligtvis för oss som är politiskt intresserade, och det är ju nästan alla, utom — de flesta. (suck). I skrivande stund vet jag inte alls vem som vann valet. Troligen har alla partierna segrat — som vanligt! Fast det spelar egentligen ingen roll för huvudsaken är ju att vi vardagsmänniskor fortsätter att osjälviskt lämna vårt bidrag till folkhemsbygget och gärna en slant därutöver till vår insamling: "Fioler i skolan". Tack! Underligt förresten med det här valet. Ja, jag menar nu här i Gustavsberg. Har nämligen inte sett eller hört någon av våra lokala partibossar springa omkring bland de osäkra väljarna och lova guld och gröna skogar. Och ändå finns det en hel del att fresta oss med. Tänk bara på så härligt doftande valfläsk som: Medborgarhus! — nu! Tvättstugor! — nu! Gymnastiksal — nu! Ping pongklubbskällare! — nu! och Två valthornister till musiken! — nu! Nåja, det är kanske lugnast att ta det lugnt med vallöftena. Det går ju som bekant flera tåg. Det där med valthornister är ju förstås ett särskilt kapitel med nog så allvarlig bakgrund. Vår förste valthornist slutade nämligen för en tid sedan och reste hem till Hälsingland; så nu gäller det för oss att med alla till buds stående medel skaffa ersättare. Valthorn är f. ö. ett mycket fint instrument. Fader Mowitz (1721—79) var som amatörmusiker en mycket duktig valthornist och många, många gånger hade han den stora äran att få spela för Bellman och Ulla Winblad vid deras herdestunder. Ja d. v. s. han kanske fick spela för dem. Inte vet jag. Jag tog det bara som ex. på vad en valthornist kan användas till och för att låta förstå vilken underbar ton som kan alstras i det instrumentet. Och med den tonen i örat säger jag farväl till sommaren som aldrig kom.

Fanfar.

P. S.

Det kanske går bra att vända sig till pingpongklubbens ordf. Rune Löv för erhållande av ett litet bidrag till vår insamling, redaktörn. Pingpongklubben är tacksam för all reklam, se.

Soliga spalten

— Hur långt är det egentligen upp till solen, frågade hon.

— 150 millioner kilometer, svarade han.

— Såå, sa hon och såg imponerad ut, men är det räknat häruppe från Kvarnberget eller nere från Torget.

— När kommer tåget?

— Det kan komma när som helst.

— Fint. Då säjer vi en kvart över fyra, så hinner jag handla lite först.

— Vet du vad motsatsen till badflicka är?

— Nej...

— Badkar.

Jag har haft en mycket jäktig dag. I dag har mitt hjärta slagit 103.389 gånger, mitt blod har vandrat 168 miljoner engelska mil, jag har andats 23.040 gånger och fått in 438 kubikfot luft. Jag åt tre och ett kvarts pund föda, drack 2.9 pund vätska, svettades 1,43 pints. Jag genererade 450 ton energi. Jag talade 4.800 ord, rörde 750 större muskler, mina naglar växte 0.000046 tum, mitt hår växte 0.01714 tum och jag gymnastiserade sju miljoner hjärnceller. *Så nu är jag trött!*

Bob Hope.

Semesterbild — i efterskott

Fotoklubbens tävling

Foto: Helmer Karlsson
Film: Adox KB 17 Filter i gulgrönt.
Tid: 1/50 sek. Bländare: 5,6

Den andra omgången i fotoklubbens tävling med mottot "Vid vatten" är nu avgjord. Poängställningen följer nedan.

KLASS I.

		1:sta omg.	2:dra omg.	S:a poäng
1.	Verner Rehn	21	24,5	45,5
2.	Erwind Ludwig	22	22.5	44,5
3.	Oskar Berchtold	26	18.5	44.5
4.	Angelo Gatti	22	18.5	40.5
5.	Valfrid Berglund	19	21,0	40.0
6.	Edmund Deinböck	18		18.0
7.	Heinz Erret	17		17.0

KLASS II.

		1:sta omg.	2:dra omg.	S:a poäng
1.	Sigvard Larsson	21	26	47
2.	D'Amore	20	18	38
3.	Ake Johansson	15	22	37
4.	Henning Ohlsson	—	26	26
5.	Helmer Karlsson	—	26	26
6.	Thord Johansson	—	21	21
7.	Sune Ohlsson	18	—	18

I senaste omg. har juryn utökats med 2 man från konstfackskolan, varför bilderna blivit mera allsidigt bedömda.
Poängen har sedan omräknats för att få överensstämmelse med övriga omgångar.

Bridge

Fredagen den 10/9 startade Bridgeklubben höstsäsongen med en träningstävlan. Spelkväll denna säsong har bestämts till måndag kl. 19.00, lokal Värdshuset. Alla bridgeintresserade hälsas välkomna.

För att ytterligare göra bridgespelet populärt i Gustavsberg ställer Bridgeklubben gratis en instruktör till förfogande. Denna kommer på besök i hemmet, blott det finns 4 personer närvarande, som önskar lära sig spelet, det är bara att bestämma tid med Uno Sandebring eller Inge Westin.

Pontus och yxan

Alldeles i kanten av den långsträckta myren står Pontus Erssons stuga. Där bor han med gumman Hilda och ungarna, tillhopa sju familjemedlemmar. Tvärs över myren, vid pass en kilometer längre bort, bor Pontus broder Efraim. Han har inga barn alls, men för att något kompensera förlusten har Efraims gumma, den trådsmala, långnästa och vasstungade Elin skaffat sig ett antal katter, sex stycken tror jag visst.

Nu tycker man ju att de båda bröderna kunde ha samsats på samma sida om myren. Men vid skiftesdelningen hade det slumpat sig så att rågången mellan de bägge bröderna kom att gå mitt ute på myren. Eller rättare: gamle Ersson hade nog själv ställt om så att det blivit på detta vis. Ty, hade han sagt: "Efraim ska ha gården. Pontus ska jag ha på andra sidan. De två ha aldrig kommit överens i någonting så det blir bäst så." Och därför blev det också så. Myren var förrädisk och bottenlös och en spång lades ut mellan de bägge gårdarna så man kunde komma över till varann. Så levde de sitt liv i den tysta ödemarken, långt från tåg och bilar och bussar. Pontus och hans gumma med sina ungar och Efraim och hans Elin med katterna.

Gamle Ersson hade nog rätt. Sämjan var inte alltid så god bröderna emellan, så det var nog bäst att dom var på var sin sida om den kilometerbreda myren. Det blev nämligen rätt snart så att Pontus och Efraim blevo riktigt bittra ovänner. Inte så där smått bara. Nej då, riktigt ovänner. Det sprutade etter om dem båda så fort de kom i närheten av varann.

Det var så att Pontus hade skaffat sig en riktigt fin yxa. En sån där stor och tung grej, som ödemarksbon använder när han slår sönder tjärstubbar och sega björkklabbar. Yxan var en omistlig sak för Pontus och han var mycket glad över detta redskap. Han var också lite tveksam när Efraim en dag kom och ville låna yxan. Man kunde aldrig veta om den slarvern gick och tappade bort den i snön eller slog sönder den i en sten eller dylikt. Det hade aldrig varit någon riktig reda med den där Efraim. Men hur det var så fick han i alla fall låna yxan. Pontus var ute i vedbon, hämtade dyrgripen och överlämnade den med en bön om att brodern skulle vara väldigt aktsam om den. Jo då, Efraim försäkrade. Han skulle vara så aktsam om den.

Efraim hade yxan länge och väl och så behövde Pontus den plötsligt. Han gick därför över till brodern för att återfå långodset. Men se, Efraim hade då aldrig lånat yxan av honom. Nej då. Det bedyrade Elin också. Det hjälpte inte hur Pontus än försökte övertyga dem om det rätta förhållandet. Att han, Pontus, hämtat yxan i vedboden och lämnat till Efraim. Nej, han hade ingen yxa lånat. Det var ingenting annat att göra än återvända hem och använda den lilla yxan fast den var ju så ynka liten och... Det riktigt sved i Pontus inre, när han tänkte på sin fina yxa.

— Det ska han väl inte påsta att han inte har lånat yxan, fräste Hilda, när hon fick höra historien. Den ynkryggen... Jag såg väl själv att du var ute i vedbon och hämtade yxan åt honom.

Och så begav sig Hilda åstad och gav den vanvördige svågern en riktig omgång för hans nedriga handlingssätt.

Men ingenting hjälpte. Yxan var och förblev borta. Pontus var mycket ledsen för denna förlust. Han behövde yxan jämt nu, tyckte han. Ja, han kände sig alldeles utlämnad och hjälplös utan detta goda redskap i sina händer. Han kunde ju rentav ingenting företa sig! Han kunde inte sova om nätterna. Han låg bara och tänkte på yxan. Hans fina yxa! Hur kunde han Efraim, hans egen broder, vara så bedrövligt nedrig att han vägrade ge tillbaks yxan som han ju hade lånat. Nej, det var nog så att Efraim såg med oblida ögon att han, Pontus, ägde en så fin och tung yxa, och nu tänkte han behålla den helt enkelt. Så den inte kom till någon nytta mera. Det var för bedrövligt det hela!

Pontus kom lullande över den såphala spången. Det var i mitten av september, och en tunn hinna av is hade lagt sig ovanpå den flatbilade spången. Pontus hade all möda i världen att hålla sig kvar på spången, och det var ju oförsvarligt att gå så där och drumla i egna tankar med den mörka hotfulla dyn under sig. Det var lite skumt ty det var frampå eftermiddagen och han såg inte Efraim som kom honom till mötes förrän han fick en hård knuff i sidan. Han vinglade till och det var nära att han ramlat i dyn.

— Är du rent förbålt förbannad! utropade han. Ska du dränka mig i den här dyan...

Han försökte förgäves komma förbi den rasande Efraim. Denne ställde sig bredbent över spången. Han hade mord i blicken.

— Du ska få för din eländiga yxa, väste han. Jag har visst ingen yxa, som är din...

Efraim var mycket större och kraftigare än Pontus, som dessutom inte var så vig i sina rörelser längre. Därför var det gjort på en sekund. Med ett hjälplöst skrik åkte Pontus ner i dyn så det skvätte om honom.

Först efter en lång stund lyckades Pontus klamra sig fast vid spången och ta sig upp ur den sugande dyn...

— Har du varit i myren! utropade Hilda, när han kom hem drypande våt.

— Ja, kved Pontus. Jag mötte Efraim... Det var så halt på spången...

Hilda synade honom lite och stoppade honom i säng.

— Jag slog mig så illa mot något... Ser du om det blöder någonstans...

Hilda synade honom ännu noggrannare och där... Han hade ett ganska otäckt sår på ryggen.

— Jag undrar just de! sa Hilda. Du ramlade nog i på rätt ställe i alla fall...

En förfärlig misstanke grep henne. Hon gav sig ut i mörkret och fick reda på platsen där Pontus ramlat i. Hon tog en stör och petade i gyttjan lite och där... Där låg Pontus fina yxa!

Hon sprang hem med sitt fynd och visade Pontus. Han gapade stort förvånad först. Och sedan drog han på mun lite och sade lite eftertänksamt:

— Du var så avundsjuk i alla fall, Efraim...

B. Arvidsson.

Höstvindar på Baggen

Vi gratulera!

Abel Holmberg

Sven Karlsson

Den 20 september fyllde vår nyförvärvade medarbetare, skräddarmästare Abel Holmberg 75 år. Red. passade på att uppvakta med en liten vas och fick en pratstund med den gamle hedersmannen. Yrket har gått i arv från fadern, som flyttade in då Loviseberg var nybyggt. På den tiden var fadern också organist. Senare bodde familjen vid Ekedal och Hyddan. Abel Holmberg har varit ute i världen och även sökt pröva andra yrken. Han har också jobbat ett år på 1890-talet som springpojke i porslinsverkstaden. Så har han praktiserat i Danmark och etablerade sig som egen skräddare först i Björknäs och så i Gustavsberg på 20-talet.

Det är många som har fått sina kostymer och dräkter sydda hos Holmberg. Odelbergarna var flitiga kunder och för dem fick han också sy pälsar och uniformer. Bland andra gamla kunder minns mäster Holmberg kamrer Carlsson, Lutteman och Körling förutom en hel del av arbetarna vid fabriken, som förr ofta beställde sina kostymer vid Loviseberg. En kostym i blå cheviot kostade för 30 år sedan 135:— kr., i dag går det på 275:— kr. att få den skräddarsydd. Men konfektionen håller på att eliminera det gamla hantverket. "Konfektion är inget skrädderi", säger herr Holmberg, som konstaterar att arbetsuppgifterna börjat tryta. Han arbetar dock än och har en del beställningar på damdräkter.

Herr Holmberg bor alltjämt i den gamla kåken, som är kall och skamfilad. På väggen hänga akvareller och kolteckningar, som jag tycker äro skickligt gjorda. Det var sonen, som dog i unga år, som hade dessa anlag .

75-åringen har alltid varit road av att skriva, både poesi och prosa, och talar om att han just "putsar" en berättelse från 1901, som han kallar "Som luffare på studentmiddag". Kanske vi får den till julnumret. När vi säger farväl till skräddarmästare Holmberg, följer han oss ut och visar den tjusiga utsikten över fjärden och den stig invid sjön, som förr i tiden var vägen till Stockholm.

G—g

Den 19 oktober fyller Gustavsbergs chaufför nr 1, Sven Karlsson 70 år. Han är vid prima vigör, men så har han knappast varit sjuk någon gång. Så där omkring 600 gånger om året kör han mellan Gustavsberg och Stockholm och vice versa. Han kom till Gustavsberg 1919 som vaktmästare i Missionshuset, började jobba hos montör Blomberg på verkstaden och debuterade med att köra fram en av de första amerikanska bandtraktorerna vid Farsta inför ett intresserat forum av experter och fina gubbar. Det var ett knepigt göra att plocka ihop traktorn och besvärligt att köra upp den — men det gick fint. Gästerna bjöds på stor middag på Farsta slott och Sven Karlsson döptes till Traktor-Kalle.

Den första personbilen köpte ingenjör Odelberg av värdshusvärden. Det var en tvåsitsig sportvagn och den första bilen i Gustavsberg. Den byttes så småningom ut mot en annan modell och 1921 köpte brukspatron en Piazerro. Det var en hejare till vagn, som man kunde stå rak i med cylinderhatt. I den körde Karlsson länge gamla fru Odelberg, när hon skulle in till staden. Den väckte givetvis stort uppseende. Längre fram i tiden ville folk alltid fotografera bilen i stan. Fru Odelberg blev också erbjuden en helt ny modern bil mot denna hejare, men hon älskade den gamla bilen och avslog anbudet. Den gamla bilen finns kvar än i dag, som ett museiföremål på en skrotfirma på Östermalm. Den såldes bort efter änkans död för en hundralapp, säger Traktor-Kalle med en suck. Den kunde lika gärna ha räddats som minne åt Gustavsberg.

Karlsson var i huvudsak hovjägmästarens chaufför. Varje sommar var man på semestertripp runt i Sverige, oftast söderöver med slutmål i Vindö, där fruns föräldrar bodde. En annan gång körde hovjägmästaren, baron Rålamb, ståthållare Murray och baron Beck-Fries runt till olika herresäten och in i Norge. Det var en livad utflykt. Gamle kung Gustaf var på sin tid varje höst på jakt i Gustavsberg och Karlsson är givetvis stolt över att ha kört honom. Han hade en gång kungen i bilen en regnig dag vid Lemshaga, då lantbrukets drevkarlar fick fram en ståtlig älg. Kungen klev ur bilen och fällde bjässen med ett enda skott. Så Gustaf V var ingen dålig skytt. — Ja, det har varit många andra fina gubbar i Karlssons bil. Till middagar på Farsta och Strandvik har han forslat en rad av diplomater och höga ämbetsmän under åren.

KAK:s guldmärke fick Traktor-Kalle av kronprinsen 1936 på Grand Hotells spegelsal i kretsen av KAK:s styrelse och Odelbergarna.

Som ung grabb jobbade Karlsson och hans bror hos Philipson, när de startade med bilaffärer i Bergslagen. Efter exercisen begav han sig till Amerika och jobbade där på Pullmansverkstäderna i olika städer tills hemlängtan drev honom tillbaka efter några år.

I Karlssons hem i Västmanland var de musikaliska. Själv spelade han fiol och det händer även i dag att han trakterar den till dotterns ackompanjemang. Musiken har gått i arv till dottern, medan grabbens arv blev bilar. Traktor-Kalle har kört många märken under åren. Men den nuvarande Volvon PV 60 sätter han främst. Den köptes 1949 och med den har han kört 16.000 mil. Den går fint, är kraftig — om den smörjs och får bensin och pysslas om litet grann.

Traktor-Kalle tycker nästan det är roligare att föra bil vid sina 70 år än i yngre dar. Han håller sin stadiga trall och har klarat sig från krockar. Och tänker fortsätta minst 10 år till med att föra Gustavsbergs ärenden och värdepapper till sina rätta adresser och våra kunder och gäster till Gustavsberg. Han är noggrann, punktlig och envis och regerar över sin Volvo som en kung. Just nu kör han redaktörn till tryckeriet. Alltmedan han berättar om gamla dagar på sin soliga dialekt. Ibland skarvar han en smula, men det gör det hela desto roligare. God fortsättning, Traktor-Kalle! *Dbg*

24-DELIG ELDFAST TÄTSINTRAD SERIE I GULT ELLER BLÄTT · KOMP.: STIG LINDBERG

Pris 1:—